

Uno de nuestros poetas, que desgraciadamente ya traspasó los umbrales de nuestra existencia terrenal, en un momento de exaltado amor al «Grup Excursionista», escribió que el G. E. y E. G., las acertaba todas.

Y efectivamente, en todos los actos de nuestra entidad y en todas las manifestaciones desde sus comienzos, hay un acierto loable y esperanzador.

Entre las diferentes secciones creadas dentro el más elevado sentido esportivo, ha venido a sumarse una nueva sección que podemos llamarla de consolidación del espíritu y que está aureolada por un vehemente deseo de superación al andar del tiempo.

El veintinueve de marzo pasado, se inauguró una serie de veladas-literarias musicales, con la presentación de nuestros artistas locales Sres. Jaime y José Parals; Miguel Milla, José Suy, Arsenio Girbal y Emilio Dalmau. Fué un adelantado éxito de público y entusiasmo.

El veinte de abril, el conocido literato D. Octavio Saltor, presentó en un alarde de elocuente peroración, al laureado verseador, José M.ª López Picó, que en un recital poemático de justo valor rimado, cantó la excelsitud de lo bello en parafraasis de sonata. Consuelo Oliveras con el violín y Rosario Castanyer en el piano, completaron la velada, con una exquisitez de dicción sonora, propia de su alma de mujer.

El tres de mayo, la soprano Srta. Ana Busquets, acompañada al piano por Miguel Milla, nos deleita con su voz terciopelada y voluminosa; y Arsenio Girbal con el violín, frases dentro el marco de su sensibilidad de artista, fragmentos de un clasicismo siempre acogedor. Y el 24 del mismo mes, el pianista José Cantó, da un recital de verdadero valor musical, tanto en la se-

lección de las obras, como de su nítido ejecutar. Clausura la noche el rapsoda Enrique Casademont con esa entonación delicada y preciosa de trovador de antaño.

Vamos a continuar con nuevos elementos que estimamos también de valía, durante la segunda etapa de nuestro ciclo artístico-literario. Habrá conferencias, conciertos, exposiciones que deseamos lleguen a la mayor altura y siempre con el afán de pulimento anímico y que la profecía del malogrado poeta, no quede en suspenso, pudiendo repetir que «El Grup Excursionista i Esportiu Gironí» continua acertán-dolas todas, o cuando menos éstos son nuestros anhelos.

SECCION FOLKLÓRICA

En el mes de marzo pasado, vió la luz por primera vez la Sección Folklórica del G. E. y E. G. Por tanto, antes de extendernos en remarcar la labor realizada por dicha Sección, deberemos tener presente que se trata de una de las de más reciente formación dentro de nuestra Entidad, viniendo con agrado, a aumentar el número de las mismas.

Por falta de espacio en este «Boletín», se nos ha suplicado que seamos breves en nuestro relato; cosa que lamentamos sinceramente, ya que nuestro deseo hubiese sido el de poder extendernos con toda clase de detalles respecto a la labor efectuada. De todas formas, tenemos la seguridad de que con lo que va expuesto a continuación, sabrán nuestros queridos consocios hacerse cargo de la buena disposición que nos anima para que el nombre del G. E. y E. G. no tan solo sea «senyera» en lides deportivas, sino que también en el terreno recreativo éste debe ocupar un destacado lugar con la intervención de las Secciones adecuadas.

En esta «Sección Folklórica» se han creado dos ramificaciones: el «Cuadro de danzas clásicas» y las «Collas Sardanísticas». La primera efectuó su bautizo en actuaciones el día 15 de mayo pasado a Barcelona, tomando parte en el homenaje sardanístico tributado a don Felipe Cotillé, por su larga y desinteresada labor en pro de nuestra amada danza. Y el 15 de junio, con motivo de la 6.ª Fiesta del Pedal, también colaboró con una exhibición de danzas clásicas a engrosar los actos festivos de la mencionada fiesta, en Amer.

L'estat de comptes de 1941 dona un saldo a favor de 1.190 ptes, tenint en compte que els ingressos van ser de 15.573 ptes i les despeses de 14.387. Els pagaments efectuats per l'entitat "Asociada", Educació y Descanso, són de 5.200 per "distintas festividades" i de 3.450 ptes per "Facturas varias": en total, 8.650 ptes, quedant pendents de pagament factures per valor d'unos 2.500 ptes.

El balanç de caixa de l'any 1942, és el següent, des-
glossat per mesos:

	ENTRADAS	SALIDAS
ener	3023'65 pesetas	3179'65 pesetas
Febrer	2065'10 "	2155'45 "
Març	1588'25 "	2504'40 "
Abril	2067'15 "	1846'60 "
Maig	4846'90 "	6016'15 "
Juny	3396'75 "	2642'35 "
Juliol	1979'40 "	1682'95 "
agost	1273'95 "	1573'35 "
setembre	1333'60 "	927'60 "
octubre	1954'25 "	1909'35 "
novembre	2565'45 "	1354'80 "
Desembre	1458'55 "	1522'80 "
Total	27553'90 pesetas	27415'45 pesetas
Saldo 1941	1190'90 "	
Son	28744'80 pesetas	
Saldo en Caja	1328'45 pesetas.	

A part d'aquest balanç, Educació i Descans havia contribuït amb la xifra de 10.500 ptes, en concepte de desplaçaments, compra de material esportiu i organització de festivals, o almenys així ho fa constar el Butlletí de l'entitat, remarcant tot seguit que el que fa pujar més el pressupost de despeses, són les sèries de desplaçaments que les seccions fan per assistir a campionats, sobretot a Barcelona.

L'administració de tot el referit a la construcció del camp d'esports es feia a part. Ve't aquí ara l'estat de comptes de 1943:

	Ingresos	Salidas		Ingresos	Salidas
Saldo 1942	1,328'45		Suma anterior	17,187'70	21,407'20
Enero	1,759'20	2,000'00	Julio	5,689'20	5,310'85
Febrero	1,488'45	3,426'35	Agosto	4,289'10	3,227'70
Marzo	1,314'45	3,610'70	Septiembre	2,477'45	2,092'65
Abril	3,169'30	2,331'00	Octubre	3,411'80	2,884'90
Mayo	4,823'35	7,091'00	Noviembre	4,232'60	4,314'05
Junio	3,304'75	2,948'15	Diciembre	3,027'00	467'15
Suma y sigue	17,187'70	21,407'20	TOTAL	40,315'10	39,704'50
	Total ingresos	40,315'10			
	Total salidas	39,704'50			
	Saldo en Caja	610'50			

Comparem-lo ara amb el balanç de l'any 1944:

Les despeses de construcció del camp d'esports acaben desequilibrant les economies del Grup". Per l'octubre de 1946 s'hi porten ja invertides 184.572,50 ptes; la mateixa aparició regular del ~~anuari~~ butlletí se'n ressent. La situació s'agreuja pel fet de "no haberse resuelto todavía la petición hecha a la Delegación Naiconal de eportes, de un préstamo a largo plazo (sin interés), petición que informada favorablemente por las federaciones Nacional y Catalana de Atletismo, fue cursada al referido organismo, rector del deporte hispano...".

Mirem ara en detall l'estat de comptes de l'entitat de l'any 1946:

Dèbits a 31 de desembre de 1945.....	94.842,55 ptes
Existència a caixa a la mateixa data	413,50 ptes
Dèbits al 31 d'agost de 1946.....	89.714,90 ptes
Existència a caixa a la mateixa data	5.062,45 ptes

Es a dir, que en 8 mesos el dèbit havia baixat en 5.127 ptes i a caixa quasi hi havia 5000 ptes. El dia 31 d'agost de 1946 l'entitat comptava amb 960 socis, distribuïts -segons quotes mensuals- de la forma següent:

64 socios con cuota mensual de 1'25 ptas.			
680	»	»	2'—
95	»	»	3'—
15	»	»	4'—
50	»	»	5'—
1	»	»	6'—
11	»	»	7'—
15	»	»	8'—
1	»	»	10'—
1	»	»	13'—
1	»	»	15'—
1	»	»	25'—
1	»	»	50'—

Hi havia aleshores 10 seccions constituints i el Comitè de l'Esportista el primer de gener de 1945 d'invia a cada secció una subvenció anual a cada secció segons la seva importància i activitats. Ve't aquí com es feia el repartiment:

Excursionismo (y sub-secció de Escalada) . . .	100 ptas.	Boxeo	50 ptas.
Atletismo	100 »	Pelota-base	50 »
Hockey sobre patines.	50 »	Balón a mano	50 »
Baloncesto.	50 »	Remo y Vela	40 »
Ciclismo	50 »	Tenis de mesa	25 »
Natación	50 »	Esquí.	10 »
		Ajedrez.	10 »

Es reconeixia la modèstia d'aquestes subvencions, però es confiava en augmentar-les així que fos possible i que s'haguessin aixugat els deutes i "también esperamos que los simpatizantes de cada una de las secciones mencionadas contribuyan con módicas cuotas mensuales destinadas íntegramente a las secciones" També "desde 19 de enero no se efectúa ningún dispendio si previamente no se dispone de los fondos necesarios para ello. El importe del alquiler del nuevo local quedará casi cubierto con el aumento de este pedido creyendo será aceptado por todos con la mejor buena voluntad" (es refereix aquí el Butlletí a l'augment demanat al nº 1 d'octubre de 1945).

Per fi el 19 de de té lloc la inauguració i consegüent benedicció de l'Estadi. Amb tal motiu es celebra una anfrontació atlètica amb una selecció de Barcelona. I Gerardo García, redactor de "El Mundo Deportivo" escriurà: "señalamos pues con letras de oro para el atletismo nacional ,la inauguración oficial de estas pistas, que han de repercutir en la mayor divulgación del atletismo".

Com ja heu vist abans, a partir d'un cert moment-quadridret situar cap a - les activitats pròpiament cultural comencen a representar quelcom al "Grup". A finals de 1947 s'organitza la "Coral del Grup", havent-se fixat la data de 27 de desembre d'aquell any per a l'estrena oficial de la Nit "Coral". Els socis que en formen part o que simpatitzen amb ella han constituït una secció integrada per un president, Josep Bassanas, vice-president, Lleó Audouart i Arseni Girbal, Lluís Moles, Joaquim Riu, Francesc Civil (director de la Coral); i els mestres Josep Carbonell, Antoni Sobigas, Jordi Virgili, Josep Me Grabulosa, Miquel Millà i Josep Parals.

Poc a poc el "grup" passa a significar alguna cosa en el camp cultural de la Girona dels quaranta:

CINE AMATEUR

En el pasado año se ha celebrado un número de sesiones superior a las celebradas en 1947, siendo varias de ellas dedicadas especialmente a la gente menuda. Se han dado a conocer trabajos y ensayos realizados con notorio acierto por los consocios Antonio Clos, Narciso Sans y Joaquín Bonet, patentizando cada día un mayor dominio de cámara.

Entre estas actividades resalta de manera destacada la primera sesión pública realizada en el Cine Gran Vía de nuestra Capital el día 1.º de julio y en la que se proyectaron los films: «Agua Fresca» del Sr. Font, «Desengaño» de los Sres. Español y Font, «Porta Closa» del Sr. Fité galardonadas con los Premios de Honor en los Concursos Nacionales de 1947 y 1948, y «Costa Brava» de nuestro consocio Sr. Joaquín Bonet, que fué premiada con la Medalla de Cobre, siendo el primer galardón que consigue nuestra provincia en

5

los Concursos Nacionales de Cine Amateur. Este año ha sido de intensa producción siendo de destacar: El Aplec a San Pedro de Roda y las Ferias de Gerona del Sr. Sans y Fiesta del Pedal y Festival Internacional de Atletismo del Sr. Bonet, y un film, que por referencias es magnífico, tomado por el Sr. Francisco Solá, con la colaboración del Sr. Ernesto Gusiñé, en los bellos parajes del Pirineo Catalán y que cuando sea proyectado es seguro que hará las delicias de los aficionados a la alta montaña.

Dado el auge que va tomando entre nosotros el cinema amateur, es de esperar que esta Sección logre conseguir el lugar que le corresponde en el ámbito nacional ya que los afiliados a ella tienen capacidad sobrada para conseguirlo si de veras se lo proponen.

CULTURA ARTISTICA

RESEÑA DE LOS ACTOS CELEBRADOS

En Radio España de Gerona el día 3 de enero concierto por la masa coral. El 27 de marzo, y en los Estudios de la mencionada Emisorá, concierto de «Caramellas».

El 6 de mayo, y también en Radio España de Gerona, concierto dedicado a Figueras con motivo de su Feria de la Santa Cruz.

En el local Social, y con motivo de la inauguración de la Sala de Actos, concierto en el que tomaron parte: Montserrat Fabra (soprano), Juan Fabra (pianista), la Orquesta de Cuerda de la Entidad y la «Choral del Grup» bajo la dirección del Mtro. Civil.

Durante los días de Ferias (día 29 de octubre) se dió el último concierto del año por la «Choral del Grup» bajo la dirección del Mtro. Civil, y con la colaboración del rapsoda Enrique Casademont y la del pianista Salvador Dabau.

También esta Sección colaboró en la ofrenda de las lámparas votivas al Santuario de Nuestra Señora de los Angeles, bajo la dirección del Mtro. Carbonell, que dirigió unas canciones populares cantadas magníficamente por nuestra «Choral».

Agosto, día 12 en Bell-lloch y septiembre, día 26 en San Julián de Ramis.

Además colaboró, con notorio éxito en la Fiesta del Pedal celebrada en Anglés, ante el numeroso público congregado en el Campo Municipal de Deportes y en la ofrenda de las lámparas votivas al Santuario de Ntra. Sra. de los Angeles.

FOTOGRAFIA

Durante el mes de julio, los consocios Federico Verdú, José M.^o Bohigas y Alvaro Palahi, se trasladaron al Valle de Arán, tomando un sinnúmero de fotografías de aquellos parajes siempre tan sugestivos. Seguramente tendremos ocasión de admirar parte de su producción en una exposición que hay en proyecto.

Además, los componentes de la Sección de Excursionismo aprovechan todas sus salidas para obtener fotografías de nuestras montañas.

TEATRO

Empezó sus actuaciones este Cuadro, (bajo la dirección del Sr. José Pujadas) con una gran modestia si bien con las miras puestas en el enaltecimiento del arte teatral y su divulgación entre los numerosos socios que integran el «Grup» a los cuales desde estas columnas invita a colaborar, aunque sólo sea en apoyo moral, a fin de que esta Sección no desmerezca en los méritos de sus actuaciones (dentro de lo que puede llamarse aficionados) con las demás de la Entidad.

Puso en escena durante el pasado año, las obras siguientes: *El bon debut, La Celestina, El Illit del Capità, El Marquès de Setcases, Sullivan, Las delicias del Hogar, El Llop, Deixem la dona Cisquet, Agència d'informes Comercials*. Actualmente tiene en estudio *La Fosca*.

Tot això són mostres extretes dels butlletins de finals de 1948 i començaments de 1949. Pel gener d'aquest any l'entitat rebé les següents publicacions esportives: "Boletín Oficial de la Delegación Nacional de Deportes", "Boletín de la Federación Regional de Natación", "Boletín de la Federación Catalana de Atletismo", "Boletín de la Unión Excursionista de Cataluña", "Boletín del Club Alpino Nuria", "Boletín del Centro Excursionista de Cataluña", "Boletín del C.E.C. Delegación de Clot", "Peña Ciclista Pueblo Nuevo", i "Boletín de la Agrupación Ciclista Montjuich" de Barcelona.

Una petita "Universitat Popular" a la Girona dels anys 20

No sé si heu endevinat a quina entitat em refereixo: al Grup Excursionista i Esportiu Gironí. Com sabeu, al començament només és "Grup Excursionista"; és més tard que s'hi afegeix l'altre adjectiu i no per què sí. El bonic del Grup dels anys 20 i 30 és que aquests dos caràcters definitoris, excursionisme i esport són inseparables d'un afany cultural i cívic extraordinaris.

Deixant de banda els primers números del Butlletí - que són els típics programes d'excursions -, ja a partir de la primavera de 1922 l'entitat converteix en seu òrgan periòdic en una font activa de divulgació cultural. Una munió de plomes, de vegades gairebé desconegudes, d'altres vegades famoses o almenys prou apreciades a nivell gironí, hi ofereixen el seu concurs. Ve't aquí uns quants noms, ^{Josep Torrellas} Conrad Domènech, Ramon Cadenas, Xavier Xaparro de Riera, Francesc Gallostra, Jordi Via, Xavier Vigué, Miquel Santaló, Pons, Miquel Gratacós, Josep Casassa, Casia Costal, Josep M. de Puig Surós, Josep Planes i Mundet, Joan Paradedà, ^{Joaquim de Camps} i Arboix, Joan Camps i Bellapart, V. Martí i Rotllan, Estanislau Aragó, Joan Masó, Simone Gay, D. Escuder i Rigau, Josep Massanas, Xaudiera, Lluís Bota i Villà, Pompeu Pascual i Carbó, Jaume Pumarola, Carles de Bolós (article reproduït del nº de gener del butlletí "Sta Maria del Mont", 1932); Pere Abellí, Josep Bordas, Plajas, Xavier Pou Codina, Baldomer Busquets Fornells, Jaume Baiges, Francesc Ferrer, Narcís Ferrer, Dionís Terol i Miret, Joan Fita Quintana, Francesc Rovira, Francesc Riuró, etc.

No cal dir que agrairé qualsevol informació bio-bibliogràfica sobre aquests i altres persones que d'una manera o altra van participar a la vida de l'entitat que ressenyo, almenys fins a 1950. En especial seria agraïda tota informació o indicació de material relacionat amb la entitat. Val a dir també que fins ara he gaudit de l'estimable ajut de la junta i socis del Grup que han posat al meu abast la col·lecció completa de butlletins.

Evidentment, de l'entitat de pocs centenars de socis que era el Grup dels anys 20 a la important societat de 1980 de gairebé (si és que no en passa) 8.000 socis titulars (i, si cometes el total de socis beneficiaris, ens enlairem a més de 17.000 socis), hi ha una distància gran. Era molt més fàcil lligar caps, tot era més senzill. L'admirable, però, és que una entitat novella arribés a fer-se gairebé la mestressa d'un cert tipus de cultura popular ciutadana a nivell gironí. El que possiblement va contribuir més a la seva ràpida creixença era el fet que estava al marge del front polític que oposava uns conciutadans als altres, però el fet que n'estigués al marge no vol dir que romangués a fora, ja que la vocació cívica i formativa del G. i L.G. apareix clarament expressada a cada pàgina dels butlletins d'aquells anys. Al Grup hi havia una nodrida representació de la classe mitjana gironina, i dels nuclis intel·lectuals de la ciutat. Hi coincidien republicans, socialistes i catòlics liberals. Nos hi apreciava el folklore i l'art del país. En aquest sentit els refranys recollits per J. Casassa o les proclames demanant material per a reunir elements de folklore viu de les comarques, o, en un altre ordre de coses, el seguiment que es fa de les exposicions de Fargnoli o Aguilera, tot això són proves del que diem.

En fi, suposo que ja ha passat el temps d'experiències com el Grup dels anys 20 i 30. Avui tenim l'utilitari i la televisió i, de vegades, la casa secundària al mar o a la muntanya. Però és una llàstima (a) que les ciutats es converteixin cada vegada més en llocs on es treballa i es viu, però es conviu poc; b) que la cultura i la vida (que era el que els Pascual, Costaló, etc. pretension unir) segueixin camins tan divergents. La "cultura" ha esdevingut una mena d'inversió mig a fons perdut, ha pres un caràcter absolutament "bancari", mort: no es fa, ni es viu, la cultura, s'emmagatzema!

Però la digressió ens portaria lluny i jo l'únic que volia aquí era parlar-vos del simpàtic "Grup" de ⁶⁵ cinquanta o seixanta anys

Pinzellada de l'evolució cultural i educativa a d'altres
localitats del Gironès

Devem a Josep Clara una interessant primera aproximació històrica de conjunt a la vila de Salt (Revista de Girona", 1m. monogràfic sobre Salt (història), n.ºm. 36, primer trimestre 1979).

Aprofitant la sèquia Monar i la proximitat a Girona, la industrialització d'un poble agrícola enclavat en un terreny fèrtil és un fet des de mitjan segle XIX. El 1863 ja hi ha ^{a Salt} tres empreses tèxtils d'envergadura. El barri de St Antoni o Veinat comença a acollir l'immigració de les terres gironines, de manera que l'any 1900 la població ^{forastera} instal·lada a Salt ja superava el quantitat la gent nascuda al mateix poble, amb el ben entès que la immigració no gironina no arribava ni al 5 per cent, a diferència del que succeirà en dates recents. Ara explica molt bé (p. 12-13) l'equilibri que ha existit fins a dates posteriors a Salt entre "la gent ocupada a la fàbrica i els ocupats dedicats a l'agricultura". De fet el poble era pagès i el veinat obrer, bàsicament. Si a dir que la població havia passat de 2.280 el 1900 a 5.360 l'any 1930, augment de més del 100%. Per aquestes dates ja quedava poc del mini caciquista i conservador dels terratinents que havien tingut segurant el control de la pagesia rural des del segle XIX, i molt primer lloc del marquès de Camps. Les idees republicanes i obreristes part de la població saltenca li havien guanyat una fama de localitat "rebel" ja d'antic. Però com hem dit influència al poble al llarg de les primeres dècades el marquès de Camps i en guanya la CNT i també el terreny polític -durant la República- E.R.C, que guanyarà totes les eleccions del període, excepte les de 1933, que se les emportarà la Lliga. La conflictivitat obrera intermitent accentua un sentit de classe que manifesta en la creació de Germandats (la de St Josep-1934-, la de St Francesc de Socors Mutus-1917), vagues obreres com la de 1919 a la Coma Cros (1919 és també quan s'organitza el sindicat únic CNT) i cooperatives de consum -d'aquí a un moment en parlarem-. També s'enregistra activitat cultural l'any 1932 (a les fàbriques Coma i Cros i Manufactures Gassol); precisament aquell any apareix el periòdic llibertari "Despertar" i es funda el Casal Saltenc. Els anys 33 i 34 les vagues i tensions laborals

no paren i arran dels fets d'octubre de 1934 els locals polítics són clausurats. En fi, arran de l'esclat revolucionari de 1936, viscut amb molta virulència a salt, es constitueix un Consell Municipal amb representants de la CNT i del Centre Republicà. Entre els fets ocorreguts a la vila després de la guerra, fins als cinquanta, Clara assenyala al número esmentat de la "Revista de Girona", la constitució d'una comissió gestora provisional presidida per F. Massachs, la fundació de l'orquestra Iris i del Club de Futbol Salt; tot això l'any 1939, enmig de depuracions i repressió. Inundacions l'any 1940; trasllat de la presó "provincial" al Veïnat (1941); inauguració del nou edifici per a Ajuntament (1943); l'any 44 les Bernardes s'instal·len a Salt i cinc anys després té lloc l'homenatge al pintor Aguilera, fill de la vila. El 51 arriba a la vila la Mare de Déu de Fàtima, i el 53 s'inunda ^{la pobl. a causa de} la Massana. Un any més tard s'inaugura la guarderia i el camp d'esports de la Coma i Cros i es munta en un local de les escoles la Biblioteca municipal. En fi, l'any 1955 es crea el Patronat Parroquial...

Reprement la qüestió del cooperativisme a Salt devem a Francesc Ferrer i Gironès una interessant i documentada visió de conjunt del tema al diari "Avui", secció cooperativisme, p. 12, 12-III-1931. Dues són les cooperatives "històriques" de Salt. La "Econòmica saltenca" (o "saltense") fundada l'any 1928 al veïnat (poblat de St Antoni) al carrer Griona nº 43, cooperativa que l'any 1932 tenia 195 socis. I, per altra costat, la cooperativa La Constància Saltenca al c) Balma 10 de la mateixa població de salt, amb 50 socis l'any 32. Val a dir que a més d'aquestes organitzacions hi havia el Sindicat Agrícola. L'any 1937 les dues cooperatives fusionen i donen lloc a la Unió de Cooperadors de Salt, amb 239 socis, quantitat que augmenta al llarg de 1938. Acabada la guerra ~~abdues~~ aquestes cooperatives trigaren a reprendre les seves dificultats. Només ha subsistit fins avui, fusionada amb una altra entitat L'Econòmica Saltenca.

L'Econòmica Saltenca no reprèn fins a 1950 les seves activitats. Afirma Ferrer a l'article citat que : "les dues cooperatives eren diferents, sociològicament. El nucli vell de Salt era pacès. En canvi el veïnat-a causa de les dues fàbriques tèxtils que hi havia-l'antiga Mulleras i la de Coma i Cros- era un barri d'obres industrials. Per això els socis de l'Econòmica eren majoritàriament sindicalistes (de la CNT i de la UGT)-jo afegiria que sobretot de la primera-. Al veïnat hi havia un Centre Republicà i la força de l'Esquerra Republicana es feia notar talment que alguns presidents de l'Econòmica n'eren militants. Quan sota la presidència del jutge municipal, el 26 de febrer de 1950 es va reconstituir l'Econòmica Saltenca, els socis encara sentien el mateix esperit cooperativista, però el règim polític imperant els ofegava. Aleshores del "president" se n'havia de dir "jeje", era obligat escriure-ho i parlar tot en castellà car la llengua catalana era pèrfidament perseguida; la "revolució nacional sindicalista" va obligar l'Econòmica a esborrar la paraula "obrera" de tota la documentació; per a fer reunions i assemblees calia demanar autorització als sindicats de la CNS; si volies ésser de la Unió Territorial de Cooperatives havies d'estar afiliat a la FET i a les JONS, etc."

Si una vila a les nostres contrades ha reivindicat la seva personalitat i la seva autonomia aquesta és, com sap el lector, Salt, la localitat que fou annexionada a Girona, al municipi de Girona i que ara fa passes per desfer-se'n.

Es important de constatar que darrera d'aquesta "voluntat" d'una comunitat, d'un poble, hi ha una història. L'asfalt i el ciment de les cases barates que configuren les nostres ciutats-dormitori ens fan perdre massa sovint que darrera, per sota i pel mig de la seva façana agressiva i despersonalitzada hi ha una història, tota una història. Podríem dir que el nen no neix essent d'una comunitat sinó que se'n fa. Precisament, el fracàs dels nostres barris monstre i de les nostres ciutats-dormitori es que no permeten que un-nen-es-faci-del-barri, que s'hi socialitzi plenament i que l'estimi.

No obstant, i com les arrels d'un arbre del pati, oi Enric?, que no s'han arrencat, la història fa notar la seva presència. Els meus alumnes del C.U.G.-U.A.B. s'hi han dedicat a aquesta feina de detectar les arrels, prou fortes per cert, de Salt. I fruit d'això n'és un treball que he ofert al consell municipal de Salt. Un treball sobre la seva cultura popular i les seves escoles quan els iaïos i les velletes esperaven delerosos els quatre envelats que es paraven per Sant Jaume i quan les comunicacions amb Girona i Bescanó es feien a base de tartanes de cabuda limitada. El geògraf Santaló ^{hi} havia computat, després de la guerra del 1914-1918, la següent població=~~activa~~ distribució d'activitats econòmiques: 1800 habitants vivien del camp, 1950 de la indústria i comerç, per només 50 rentistes i professionals. Cap altre nucli dels voltants tenia una proporció tan alta de treballadors.

Els vells i la seva memòria, els documents de l'ajuntament i de les escoles (llibres de sessions, paperassa administrativa), la premsa i les restes de material escolar que guarda algun col·leccionista (cada poble té alguna persona que mostra la seva vinculació entranyable guardant i classificant), tot això permet de reviure la història.

I d'entendre com diantres s'ha anat socialitzant la gent d'aquest poble que ara no es resigna a ser ciutat-dormitori, un qualsevol Bellvitge de Girona, erigida en petita i xucladora urbs de la seva comarca. A Salt els fills dels escassos burgesos de debó que hi havia abans de la guerra, ~~i això fins a dades recents~~ a les primeres dècades de segle només podien començar satisfactòriament (d'acord amb els propis cànons) la seva escolarització al col·legi de La Salle, fundat l'any 1905 per les Fàbriques de Filatures de Salt ~~i St.~~ Aquest col·legi, que depenia de la casa dels Germans de Béziers - com moltes altres de les comarques gironines -, aquest col·legi, dic, tingué de 1912 a 1932 un aspirantat adjunt. En l'estratègia lassalliana tenia, doncs, una certa importància. El poble ras anava més aviat a escoles com la de Pere Callostra, que exercí quasi mig segle i que al Veïnats era tota una institució. I a les escoles Nacionals, que van experimentar els seus grans alts i baixos. Hom se'n recorda de mestres més bons i/o més dolents: el "senyor" Esteve Vilà, Agustí Prat, el republicà radical Lluís Moreno, mestre prou valuós, etc. Hom en recorda de vinguts durant la guerra de 1936. De vinguts que procedien (desconec la intensitat de la filiació) de la "Institución Libre de Enseñanza"; així el mestre Blázquez que recorda S. Sunyer... Després hi havia també l'escola pública de nenes. Ah, i no oblidem les Dominiques, que a més de la casa de Salt van establir-se sucursalment al Veïnats de Salt des de 1923. Ara, la casa-col·legi de les Dominiques de Salt-poble era força més antiga; concretament, la inauguració de les seves activitats docents fa tenir lloc l'1 de gener de 1892. Aquest centre prosperà i no trigà a convertir-se en pensionat onhi anaven a parar noies d'un radi geogràfic respectable. Durant la República, i en un municipi tan republicà com era Salt les Dominiques va haver de reconvertir-se per guardar les aparences en una "Mútua Escolar". Però arribà el terratrèmol de juliol del 36 i ni "Mútua" ni res: millor dit, sí, escola de la Generalitat: l'edifici de les monges fou l'escola del CENU local. I en fou director el que ho havia estat de l'Escola Hoaciana de St Feliu de Guíxols, el bon mestre (prou perseguit després de la guerra) Galo Mallol, mort l'any passat (1980).

En la dècada dels 20 creix arreu l'exigència d'una millor escolarització. Salt no n'és una excepció: el 15-IX-29 s'hi inauguren les noves escoles "nacionals".

noves escoles "nacionals"(de nois); les noies s'hò han d'arreglar com poden a la unitària de noies o a les monges). També durant la República la consciència de classe dels obrers locals els durà a legalitzar l'escola racionalista Floreal, lligada al centre obrer del mateix nom, de la CNT local. Les autoritats republicanes la vetaran aquesta escola i aquí no hi valdrà allò de canviar de nom...

I així els nens i nenes saltencs s'anaven fent(o no fent) això: saltencs, catalans, senzillament persones. Ah, però que no incorreguéssim en la molt professional deformació de considerar que l'escola tenia(té) una part decisiva en la socialització del xicot: els jocs de carrer, la ràdio, els "comics", el cafè, el casal, el grup esportiu, la mili, a ditxosa família, el sindicat, la parròquia, el taller de l'aprenent, la fàbrica, les festes col.lectives, el mateix medi urbà(nistic) fan la resta.

El nom donat a la Federació local de Societats obreres de la CNE de Salt fou el de Centre Obrer de Cultura Floreal. Es possible que ~~la referència~~ ^{la referència} a la tasca cultural d'aquest títol fós en part una tapadora per velar en part la vocació de lluita social de l'entitat; però també és cert que l'afany culturitzador és un dels eixos del moviment obrer d'aquells anys. A l'òrgan confederal de St Feliu de Guíxols, "Acción Social Obrera" ja trobem referències a l'Agrupació Obrera Cultural de Salt a finals de març de 1920., però la constitució en regla del Centre Obrer de Cultura sembla haver-se esdevingut, segons el mateix orgue, per febrer de 1921. Dos mesos més tard s'hi obrern classes d'adults i de francès, música i retòrica. Totes aquestes activitats de formació són gratuïtes. Pel maig del mateix any, en el curs d'una vetllada es parla de la necessitat de "crear una escola nova".

Aqueil estiu s'intensifica al voltant de l'entitat la campanya esperantista, atès que ja hi existeix un nucli. Finalment, "Acción Social Obrera" ens anuncia, el 24 de setembre, la constitució i inauguració del grup esperantista "Regeneració" al Centre de Cultura Floreal. El dit grup n'és a partir d'aleshores una secció. Participen a la inauguració de la nova secció esperantista Joan Gili, de la Federació Catalana Esperantista, Jaume Grau, redactor cap del "Kataluno Esperantisto" i Delfí Dalmau, director del Liceu Dalmau de Barcelona. Prèviament, el 20 d'agost de 1921, Conrad Domènech havia donat una conferència al "Floreal" sobre esperanto. N'havia fet la presentació "nuestro compañero y amigo el profesor G. Mayol".

De tant en tant, al llarg dels anys següents surten al·lusions o resenyes d'actes del Centre Floreal a "Acción Social Obrera". El dit centre saltenc es queixa que "se'ns ha impedit l'edificació de locals per a teatre i Escola". Responsables d'aquesta "maniobra caciquil": la

vídua Viader i un tal sen or Vilanova. Aquest tipus de contrarietats no impedeixen la celebració d'actes: R. Viader (maig 1926), A. Maymon, etc. A la primavera de 1927 és Lluís Moreno, professor de 1ª ensenyança qui disserta al local. Lluís Morono era, com se sap, un conegut i respectat mestre republicà.

Durant la República, la intensificació aguda de les lluites socials, tant a nivell general com a escala local, determinen una existència molt més atzarosa del centre. En començar 1931 - abans fins i tot de l'experiència republicana! - el centre es trobava clausurat. Pel fet de ser local del sindicat Unió de Treballadors de la CNT va sofrir també diverses clausures, una d'elles a finals de 1933.

Sostenia el Centre Obrer de Cultura Floral una escola racionalista, dirigida força temps per Expèdit Duran, que seria alcalde de Girona quan la revolució de 1936. A aquest centre m'he referit al meu llibre sobre les escoles racionalistes.

L'historiador gironí Pere Cornelià ens ha ofert una documentada visió micro-històrica i sociològica de l'escola racionalista saltenc durant la Segona República. Cf. L'Escola Racionalista de Salt, 1933-1936, pp. 191-197, III Jornades d'Història de l'Educació als Països Catalans, Girona, 1980.

La primera legalització de l'escola, almenys no se n'ha trobat fins ara constància anterior, data de 1933, encara que és molt possible que el centre Floreal duguda a terme activitats docents i culturals de manera sistemàtica durant alguns dies d'almenys una desena d'anys. Cornelià, en base a una meritoria descoberta de fonts administrativo-escolars trobades al desafortunat arxiu de la Diputació de Girona, afirma que la petició oficial va ser feta per **En Joaquim Trias i Coll**, o bé **Mariner**. Entre els directors de l'escola esmenta **Javier Serrano Cuello** i **Francesc Bach**.

A conseqüència del moviment revolucionari del dia 1 de desembre de 1933, que va tenir el seu esclat més fort als pobles d'Aragó i de La Rioja, amb forta lluita a Saragossa que acabà amb la detenció del comitè revolucionari allí establert en el qual hi havia **Cipriano Mera** i **Isaac Fuente**, el centre de cultura Floreal, seu de la CVT(c, Herman Cortés 49) és clausurat. No és fins a quin punt en patí l'escola d'aquest tancament. El fet és que, segons Cornelià, en tancar-se arran dels fets d'octubre la societat floreal, l'escola és oficialment clausurada i nom reprén fins a l'abril de 1936, concretament el tancament va del 17 de novembre de 1934 fins al 2 d'abril de 1936. A tenir en compte que el Floreal havia estat autoritzat a reobrir pel comissari d'ordre públic de Girona immediatament després de la crutància -petició feta per **Miguel Corominas** laquera, president del Floreal, de data 16-I-36. En canvi, l'escola mixta mixta va veure aixecada la prohibició el 2-IV-36. L'escola ocupava les sales de la part superior de l'immeble del centre. L'horari escolar era adaptable a l'horari laboral dels pares treballadors, la pràctica jorja. Pere Cornelià ha pogut reconstruir parcialment enginyosament

"Nos apartamos en absoluto de todo dogma: laico y religioso. La enseñanza que no sea puramente científica no puede interesarnos".

Segons Santiago Codolà (El Col·legi dels 'Hermanos', centenari, "Punt Diari", Girona, 20-II-1981) , l'escola dels Germans de les Escoles Cristianes va ser el ter cer col·legi d'aquest tipus instal·lat a l'Estat espanyol. "El col·legi dels 'Hermanos' fou promogut pels predicadors de la Sta Missió l'any 1380. Els PP. Mates i Vinader, els millors oradors del país en aquell moment, s'adonaren de les deficiències d'ensenyament que patia el poble i feren veure la necessitat d'uns educadors religiosos. El Sr. Rector Mn Bonaventura fou qui decidí la vinguda dels "fills" de St Joan Baptista de La Salle, i així s'escrigué a la casa central de la Congregació a París i enviaren inicialment tres germans: Agustí, Josep i Servus. Inicialment el Col·legi s'instal·là en un edifici propietat de Na Dolors Guytó Barril de Almeda del carrer anomenat d'en Nyol, edifici que avui en dia és la residència dels Germans, i en ell s'hi muntaren tres aules que el dia 19 de març obrien les seves portes a més de 70 alumnes. L'edifici era deixat gratuïtament per el temps que fés falta i les despeses dels germans eren de 15 duros mensuals. Amb la inuaguració d'aquest col·legi, Cassà passava a disposar d'un establiment que podríem dir-ne de segona ensenyança. A més de l'ensenyança elemental, els germans de La Salle donaven classes d'ensenyament superior i mercantil, a més de les classes de francès. L'èxit era total en part degut al mètode d'ensenyament lassallià, però també en gran part al notable educador Jeroni Agustí. Evidentment, l'edifici primitiu aviat no fou suficient per aguantar l'èxit del col·legi i s'havia de pensar en ampliar les aules, i en principi es construí una classe provisional anomenada de St Martí al davant de la residència. Aquesta tampoc no fou suficient, i així en una inspecció realitzada l'any 1904, l'inspector certificava que una de les classes era anti-higiènica, per la qual cosa era d'immediata necessitat pensar en una ampliació del col·legi, i així es construí el nou ~~col·legi~~ edifici que actualment té les aules de formació professional, i que fou solemnement inaugurat el dilluns de la Festa Major de 1906 i se l'anomenà col·legi St Josep. L'any següent s'ultimava la compra dels terrenys per a obtenir l'ampli pati indispensable per al bon esbarjo dels estudiants i amb el qual s'aconseguia la comunicació amb els dos carrers, el d'en Nyol (oficialment barcelona) i el carrer Ample. Amb

això quedava definida la configuració que duraria fins 1966. Però abans cal citar com a molt important que el dia 29 de setembre de 1911 es fundà el Patronat de les Escoles Cristianes de Cassà de la Selva, el qual venia a solucionar el problema legal de la propietat del Col·legi i el bon legat de diferents benefactors, tal com foren En Joan Daussà i Carbó, en Joan Xiberta i Rigau i Na Dolors Gnytó i Barril."

Moltes de les dades sobre l'assentament dels col·legis de La Salle cal anar-les a buscar als arxius centrals de Roma d'aquesta congregació religiosa, concretament a l'anomenada Casa Generalícia de Roma (Via Aurèlia 476). A partir d'aquesta i d'altres fonts ha treballat Saturnino Gallego, f. s. c., Sembrando con Amor. La Salle, Centenario en España (1878-1978), Donostia, 1978, de qui extrec aquestes dades sobre els col·legis de la congregació a les terres gironines i més concretament a Cassà de la Selva.

El 26 de febrer de 1878 va establir la seva primera casa a l'Estat Espanyol aquest Institut de Germans de les Escoles Cristianes. Al llarg d'aquests cent anys (mapa, p. 742) les comunitats establertes o les demandes o crides per a l'establiment d'escoles de La Salle tenen lloc sobretot a Catalunya i (menys) Illes i País Valencià, litoral andalús (sobretot Cadix), litoral cantàbric i sobretot País Basc, Santander i Astúries, Madrid... Val a dir que a l'estat espanyol són nou els districtes lassallians, dels quals set són d'obediència francesa, a saber els de St Sebastià-Donostia, Saragossa, Urgell, Figueres, Premià, Balears i sud (els altres dos districtes són el de Barcelona i el de Madrid. Ve-te'n aquí els efectius a finals de 1913. Val a dir també que als districtes francesos, els germans que han vingut de França són 528 i només hi ha 38 "espanyols". El quadre ~~esmentat~~ següent, tret del llibre citat (p. 339) ens mostra a bastament la importància numèrica del districte de Figueres-Beziers: 171 i 13 comunitats, més que les que tenia Barcelona l'any 1903

A les Comarques de Girona, la ~~gran~~ majoria d'escoles de La Salle detectades per l'historiador referit (p. 842 i ss.) són d'obediència francesa (Béziers): 17 de 23 (la resta pertanyien a Barcelona); orca, però, de les primeres van tenir una existència més omenys curta. La de Cassà de la Selva, com l'escola de Calonge, la de Llagostera, Sant Feliu de Guíxols i Sta Coloma de Farners depenien (depenen les existents) de Barcelona.

La primera comunitat catalana és la de Cassà de la Selva: "La escuela surgió como fruto de misión popular. D. Juan Almeda, abogado y presidente de 'La Protectora de la Juventud' inició tratos que acaso fueron demasiado acelerados, y el día de San José de 1881 los Hermanos iniciaban sus clases en una casa del propio presidente. Los cassanenses, campesinos, pequeños industriales o comerciantes, llenaron con sus hijos las tres clases desde el primer día, y sin tardar hubo que disponer otras dos. Conocemos al director, el H. Jérón-Augustin, que va a dirigir la escuela durante 25 años, y (...). La Escuela "San José" establecerá desde el primer día la enseñanza primaria, la comercial y el francés. Todo fue a las mil maravillas.... durante dos meses. Y por cuarta vez en Cataluña, la Junta promotora vuelve a fallar. Los fondos para el sostenimiento de la escuela se habían logrado por suscripción, pero a los dos meses, a vista de una escuela pujante en la que se codeaban pobres y pujantes, los socios entendían que habían "prestado" su dinero, pero no que lo hubieran cedido (!). Su fórmula, a espaldas de los Hermanos, fue que la escuela "debía producir", y comenzaron a cobrar a los alumnos. La oposición de los Hermanos fue enérgica, y la tensión llegó a punto de ruptura... Consta que hasta los Jesuitas intervinieron pidiendo a los Hermanos aguante y ductilidad para que no se produjera escándalo, ni se restara eficacia al bien que ya se prometía. Al fin se llegó al compromiso: pagarán sólo los acomodados...; lo que en la práctica se tradujo: seguirán gratuitamente sólo los "muy pobres". (...) Otra crisis sobrevino en la Junta en 1886, más dura aún: por motivaciones "políticas" se escindió, y si una mitad siguió a la escuela de los Hermanos, la otra creó un colegio por su cuenta. El resultado fue la disminución del alumnado, que se

fue la disminución del alumnado, que se redujo a 90 muchachos aquel año. Lentamente-muy lentamente- volvió a recuperar la primitiva cifra de 200. Pero los problemas de "fundación" no han terminado..."

Hom pot inferir l'arribada de força membres de l'Institut arran de les lleis laicistes estrictes a l'Estat veí, estrictes i segons qui diu, sectàries. Sant Feliu de Guíxols, Calonge, Llagostera, són localitats pròximes a Cassà on s'estableixen. P. 209: "En Cassà la solució híbrida continua en 1903; pero un informe del inspector forzó, venturosamente, a construir el edificio nuevo (...). D. Joaquín Bosch, párroco a la sazón, regaló un amplio patio, contiguo a la casa?".

Una altra crisi, aquesta més greu, sembla haver tingut loc l'any sis: la Junta de l'Escola es dissol i els Germans "o asumen la propiedad y la responsabilidad de todo, o se retiran (p. 277). Referent al règim econòmic de l'escola cassanenca, la mateixa font la col·loca, dintre d'un escalafó o tipologia d'escoles de la Congregació (gratuites des de l'origen, nocturna gratuïta, gratuïtes ara (1913) però al moment de la seva creació, populars amb quotes baixes, asils, col·legis de pagament: /"barats", internats i externats), entre les "populars amb quotes baixes" de mitjana de dos o tres pessetes. Els centres d'aquestes característiques (p. 343) pertanyen tots ^{gairebé} a la "segona fundació" i per tant estan repartits al peu del Pirineu i a les illes. Bé, el cas és que l'escola cassanenca es va convertir en escola d'aquesta classe ens diu Gallego no "por idea fundacional (sinó perquè) las circunstancias llevaron a ello".

Evident que la guerra civil interrompé la continuïtat de l'escola de St Josep. Concretament el ~~par-~~ germà Onofre va estar-se un es sencer a Cassà en començar la revolució sense ser molestat, i pel que sembla a la seu del comitè local. "Pero el día 22 de agosto (p. 555) la situación cambió. El salió de casa y fue reconocido. El Comité de Cassà hizo un bando obligando a denunciar a curas o frailes ocultos. Y el 24, al pasar un control cerca de Llagostera, fue detenido. Un día en la cárcel le esta villa le preparó al sacrificio, que se ejecutó en la madrugada siguiente en el término de Vidreras y a orilla de la carretera".

Després de la guerra i en ple auge del nacionali-cato-
licisme l'escola repren. L'any 1950, en una vila que disposa de 130 universi-
aris(estudiants?) i de 4.500 hab., l'escola posseeix 153 alumnes. El batxille-
rat elemental i per lliure s'hi impàlnta gradualment a partir de 1952. En
fi l'escola té la categoria legal de "colegio libre adobado/" a partir
de 1953.

Socialització i oportunitats d'aprendre:anàlisi
micro-històrica:Llagostera

Llagostera

Lo districte municipal de Llagostera, que comprèn la vila d'aquest nom y los vehinats de Bruguera,

Cantallops, Creu de Serra, Pocafarina, Ganix, Gayà, Llobatera, Mata, Panedes, Sant Llorenç y Estanys o Vilar, està situat en la conca del Onyar, al SE. de la ciutat de Gerona, y afronta ab los de Cassà de la Selva al

N., de Cruilles al E., de Santa Cristina d'Aro al S. y de Tossa y Caldas de Malavella al O. Quan se crearen los partits judicials fôu incorporat al de La Bisbal; per R. O. de 13 de Juny de 1864 ho va ésser al de Gerona. Té 1,266 edificis y alberchs y 4,140 habitants de fet (4,148 de dret), dels quals 1,554 saben llegir y escriure. Los de fet se distribuexen, pèl séu sexe y estat civil, en

Hòmens: solters, 988; casats, 900; viudos, 74; total, 1,962. — Dones: solteres, 1,076; casades, 898; viudes, 204; total, 2,178, y per entitats de població, com segueix:

Llagostera (cap de districte).	823 edificis y alberchs,	2,725 habit.
Vehinat de Bruguera (a 3 k. de Llagostera).	91	» 314 »
Id. de Cantallops (a 1 k. de id.).	35	» 106 »
Id. de Creu de Serra (a 1,500 m. de id.)	41	» 120 »
Id. de Pocafarina (a 500 m. de id.)	47	» 129 »
Id. de Ganix (a 1,500 m. de id.)	28	» 80 »
Id. de Gayà (a 1 kilòmetre de id.)	45	» 142 »
Id. de Llobatera (a 1 kilòmetre de id.)	34	» 114 »
Id. de Mata (a 2 kilòmetres de id.)	20	» 55 »
Id. de Panedes (a 5 kilòmetres de id.)	53	» 159 »
Id. de Sant Llorenç (a 4 kilòmetres de id.)	49	» 196 »

Aquests vehinats estàn formats per masíes y cases escampades pèl terme. Lo d'Estanys o Vilar, a 1,400 m. de Llagostera, no consta en la precedent classificació, com entitat, per formar-lo menys de 10 cases.

Lo terme ocupa part de les vessants de ponent de la serra de les Gavarres y de les de tramontana de la serra costanera, ab les seves estrebacions, y resulta força accidentat, però prop de la vila n'hi ha una partida de planer d'uns 10 km. quadrats, que s'extén principalment per la banda de Cassà de la Selva, de Panedes y de Sant Llorenç. Hi naix lo riu Ridaura, que 4 ó 5 km. aygues avall de son curs se fica en lo terme de Santa Cristina d'Aro, y lo

Clisé de A. Güixens

Llagostera.—Vista general de la població

regan les rieres Bonauta y Gotarra que baixan de la serra costanera, recullint aquesta derrera les aygues de l'anomenada Banyalokes, procedent del costat de Panedes, que en amunt del Plà de la Torra se parteix en tres ramificacions, y la Verneda que baixa de les Gavarres, afluyents totes del Onyar. Lo atravessan lo camí de ferre de Gerona a Sant Feliu de Guixols y les carreteres de tercer ordre de Gerona a Sant Feliu, de Llagostera a Caldes de Malavella, de Llagostera a Tossa y de la metexa Vila a Vidreres y Sils, de les quals les tres primeres estàn construïdes y la derrera en construcció. Lo terrer es de mitjana qualitat; la part boscosa està quasi exclusivament plantada de suros, molt ben cuydats, y no hi falta caça: la de conrèu produheix grans, llegums, verdures y fruyta. Lo bestiar que més s'hi cria es lo porquí.

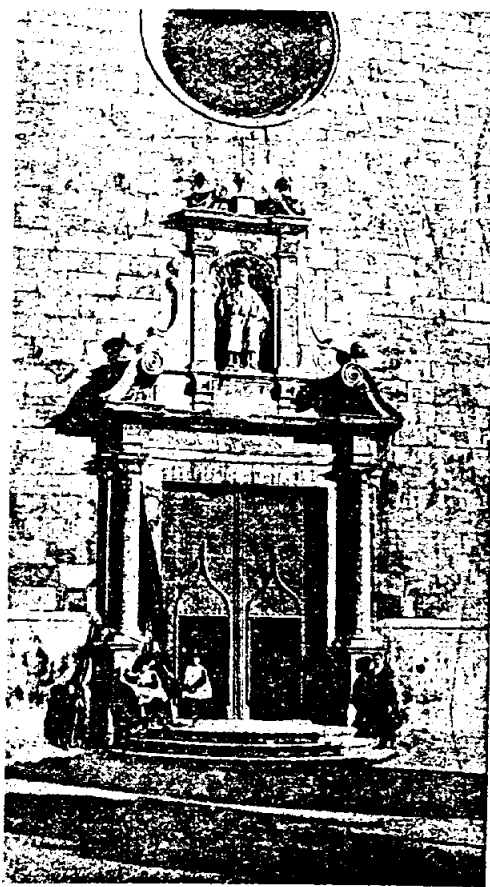
La vila de Llagostera està situada en un puig voltat de plà, menys pèl SO., y al cim d'ell s'axeca la esglesia parroquial ab les runes d'un antich castell; té bons carrers y caseriu, particularment en la part moderna y més plana; los de la vila vella són quasi tots estrets y molts en forta pendent. Dista de Gerona 20 kilòmetres y 9 de la estació de Caldes de Malavella en lo ferrecarril de Barcelona a França. Té estació en la vía ferrada de Gerona a Sant Feliu, per la qual reb lo corrèu, y hi fan cap totes les carreteres abans esmentades. S'hi troban carruatges de lloguer, y ordinacions tres vegades al día a la estació de Caldes de Malavella (prèu del asiento, 0'75 pessetes) y diaria a Palamors, a Vidreres y a Tossa. Hi ha subcentral del grupu telefònich interurbà de Gerona; lloch de la guardia civil; y s'illumina per gas acetilè. Compta ab tres escoles públiques; una superior de noys y dues d'elementals complertes, una de noys

y altra de noyes, y ab dues de privades, una de noys costejada pèls socis de la Cooperativa, y una de noyes dirigida per les GG. Carmelites de la Caritat. Té ademés, una Escola menor de Belles Arts, ab caràcter municipal, subvencionada per la Diputació de la provincia. Hi ha hospital municipal ab 4 llits, que per insuficiencia de fondos propis solsament socorre accidentats. Celebra mercat lo dijous de cada setmana; fira lo 24 d' Agost, y festa major movable per Pascua granada. Aniversari del primer mercat, tots los anys lo primer dijous de Setembre.

Es parroquia urbana d'ascens, ab rector y doŝ vicaris, que té per sufragania la esglesia de Panedes, la qual pertany avuy al arxiprestat de La Bisbal y era abans del ardiocanat de La Selva. La esglesia parroquial, dedicada a Sant Feliu, es gòtica, d'una sola nau y bastant espayosa: data del segle XVI, però lo frontis, de carrèu, es més modern. La sufragania de Panedes, es una capella dedicada a Sant Pòlit (Ampeli). Hi ha, ademés, entrant a la vila, en la Torra Albertí, una capella pública, construïda l'any 1588, també gòtica, que es propietat particular; altra capella pública dedicada a Sant Llorenç, en lo vehinat del meix nom, al voltant de la qual se celebra un aplech lo dia de la festa del sant titular, y capelles privades en les cases Vidal de Llobatera, Prats de Mata, Fonolleres, Domenech y Rissech. Hi ha establertes en la vila Germanes de St. Joseph y GG. Carmelitas.

En lo vehinat de Panedes hi brolla una font d'aygues bicarbonatades-càlciques-ferruginoses (veja-s p. 128): hi ha indicis en lo terme de minerals de coure, y correspòn al districte electoral de La Bisbal.

Es Llagostera una de les poblacions més importants del partit de Gerona: s' hi exercexen totes les arts y oficis indispensables y útils, y les professions liberals; hi ha hostals ab regulars comoditats, dues fondes, y la seva industria característica es la fabricació y expedició de taps, que-s verifica en 68 establiments y obradors y a la qual dèu la vila la seva prospetitat y modern creximent:

Clixé de Joseph Me Campañó.
Llagostera. — La esglesia parroquial

2.-La vila de Llagostera "i la seva circumstància". Ve't aquí una transposició de la famosa definició orteguiana, que voldria ser un homenatge a aquest fill de la veïna i també suro-tapera Cassà que va ser Pompeu Pascual i Carbó(3), gironí molt humà, d'un entusiasme i curiositat científica inescotables. L'any 1900 té 4.140 habitants de fet, dels quals 2725 viuen a Llagostera (cap de districte municipal) i la resta ~~575~~, és a dir 1415 disseminats per un total de deu veïnats formats per masies i cases escampades pel terme. Situada al SE. de la ciutat de Girona, en dista 20 kilòmetres. La indústria característica de la vila és aleshores-i continuarà sent-la fabricació i expedició de taps. Tocant la setantena d'establiments i obradors s'hi dediquen. Per aquelles dates quasi una quarta part de la població llagosterenca es dedica a la indústria del suro com a operari, segons un estudi realitzat l'any 1901 (concretament 1.015 persones de 4.331, de les quals 900 homes i 115 dones) (4).

Si ens hem de refiar dels còmputos oficials-cosa que, realment no saps mai si fer o no... però no hi ha altra font d'informació al respecte-, vers 1900 no arribaven al 38 % els homes i dones (i nens i nenes) que sabien llegir i escriure. Es a partir d'aquesta data que, segons les mateixes fonts, els Censos de població, l'alfabetització augmenta espectacularment, fins a doblar la proporció de 1900 l'any 1940. De fet, l'evolució de l'alfabetisme a la vila experimenta una corba semblant a la mitjana d'aquesta unitat geogràfica un tant ~~convencional~~ ~~convencional~~ que els nostres ~~avis~~ ~~avis~~ van batejar amb el nom de Gironès. Tampoc no difereix massa d'altres localitats pròximes pel que fa a la proporció i varietat de formes associatives de tota mena des lligues patronals i de propietaris fins a societats "de resistència" obreres com "El Porvenir Llagosterense" (de caire suro-taper), ~~és a~~ passant per algun centre polític, i sense oblidar els montepius i germandats de protecció i assistència mútua... A diferència, però, d'altres localitats del Gironès, Selva i Baixé Empordà, Llagostera ~~presenta~~ ~~presenta~~ aleshores, i continuarà ~~presentant~~ ~~presentant~~ manifestant a les dècades següents una ~~feble~~ feble presència de grups clericals.

L'any 1925 a Llagostera s'hi fabricaen, a més de taps, discos, aglomerats, serradures i llana de tap, rellotges, agulles, mobles, farines, gasoses i champany. Això si ens hem de refiar del Programa de Festes de la vila de 1925. Segons un estudi fet al 1901, quasi una quarta part del cens d'habitants de la vila es dedica a la indústria del suro com a operari; concretament 1015 persones (de 4331), dels quals 900 homes i 115 dones (a Cassà de la Selva per la mateixa època, 1165 homes i dones de un total de població de 4975, dels quals 920 homes i 245 dones). Ambdues poblacions ocupen "grosso modo" una quarta part del total ^{d'habitants} en la indústria del suro. Això ens indica a bastament la importància considerable per no dir vital que aquesta branca industrial pren en elles per a una bona part dels que hi viuen. De fet, la proporció només és superada per les grans poblacions suro taperes del Baix "mpordà, és a dir Palamós, Palafrugell i St Feliu de Guíxols (1119 de 3145, 3.032 de 6.642 i 3.137 de 9289, respectivament).

(4.131 pel 1910)
 Llagostera té una població de 4.140 l'any 1900, xifra que més aviat baixa a partir d'aleshores. De fet només serà superada en dates recents, al cens de 1970 (4.464 hab.). La vida cultural associativa d'aquest nucli urbà es concreta en l'existència, al menys, de 33 entitats o centres cobrint una part o la totalitat del mig segle (hi inclou també els nuclis editors de periòdics). A primer cop d'ull el que més abunda són les societats de tipus de socors mutu i assistencial, per regla general fundades al segle passat. Són la Còmmunitat de Sta Llúcia, fundada l'any 1364, la de Sta Maria del Puig i de Sta Anna, la de Nostra Sra del Roser, la de Nostra Senyora de Montserrat, el Montepiu de St Isidre...

Evidentment, no hi manquen les entitats polítiques, com el centre Regionalista, la Fraternitat Republicana Autonomista... Entitats culturals i d'esbarjo com la societat benya la Nau i, no cal que ho diguem, el Cassino Llagosterenc. Una vila amb certa entitat^{-pero de base rural-} manufacturera i fabril com Llagostera no podia deixar de tenir organitzacions obreres i patronals ni delegacions de sindicats de propietaris del camp. Esmentem la Societat El Porvenir, després sindicat saro-taper El Porvenir afecte a la CNE., El Progreso Albalil, la "Unión Barberil" i, etc. En fi, els registres del madrileny Instituto de Reforma Social ens parlen de un "Fomento de la Indústria" i de una "Unión Gremial Corcho Taperera", aquest darrer constituït a mitjan 1914.

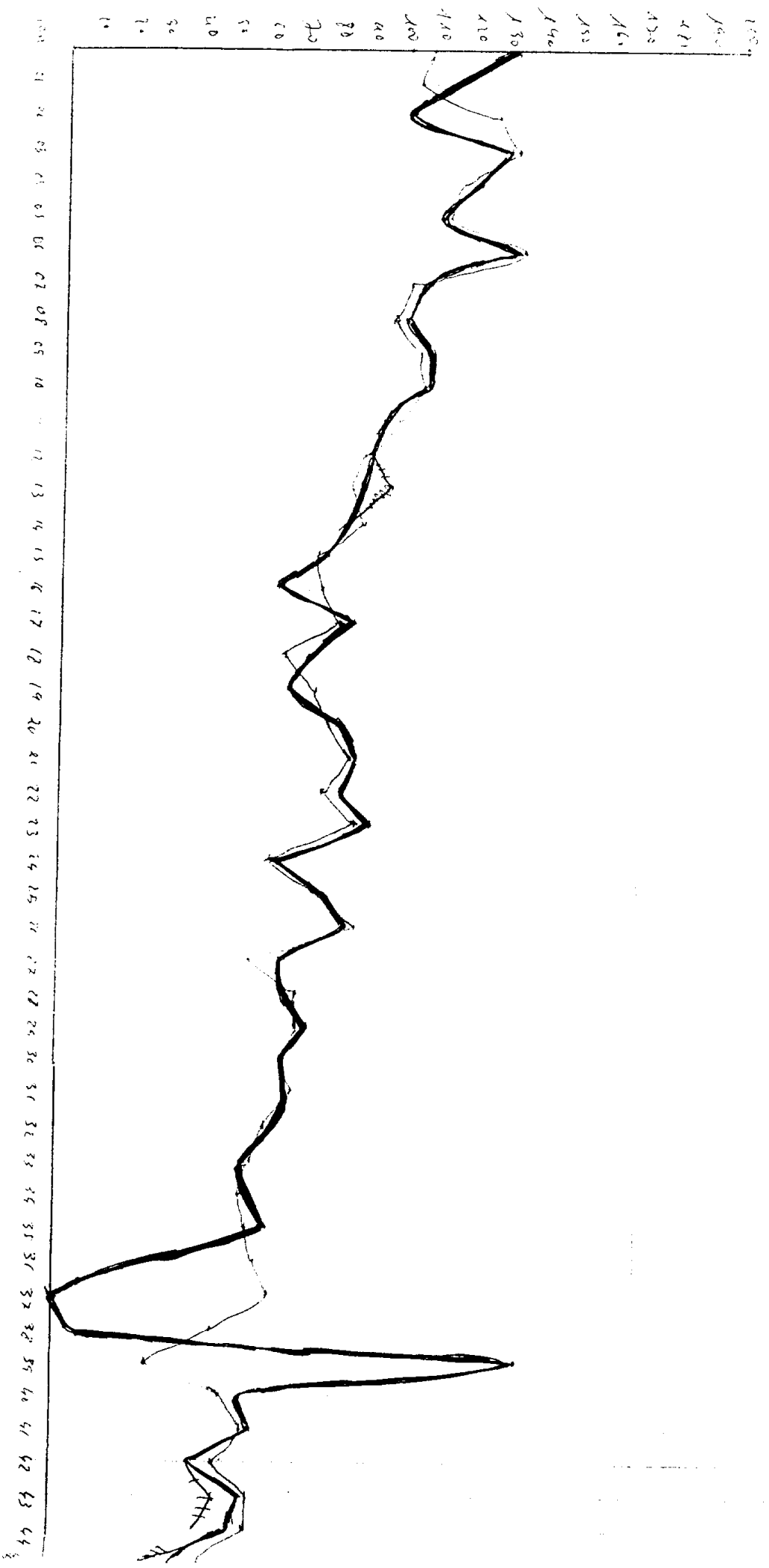
Del que fa a publicacions culturals i periòdiques, interessa anar resseguint els anuals programes de festes i les publicacions periòdiques que s'alt de tant en tant apareixen, des de l'exòtic "Chantecler. Periòdich de Joventut Autonomista", fins al mensual bilingüe "Joventut", mensual bilingüe recactat pels alumnes de l'escola graduada l'any 1924, del qual en desconec la fortuna, passant per "La Selva" (1911) i "La Lembra" (periòdic jocós, aquest darrer, de 1910), ressenyats per Torrent-Tasis.

BB Tot aquest entramat associatiu, al qual caldria encara afegir-hi els nuclis dependents de la parròquia, quedaria incomplet si no esmentéssim els nuclis d'educació "formal", és a dir les escoles nacionals, que disposen als anys 20 i 30 d'un nucli de mestres actiu, començant pel mateix Cutiller, i l'escola de la cooperativa La Regeneradora, escola de caràcter laic, pendent d'aprovació l'any 1904. L'escola de caràcter religiós- de noies- la de les Carmelites no va tenir la importància que tenen per als sectors benestants les escoles religioses de St Feliu de Guíxols i de Cassà de la Selva. Segons un clergue entreveïtat, el fet que no hi hagués escola confessional "forta" a la vila va ser una de les raons de l'ambient anticlerical dominant, segons ell, a la vila pels anys 30.

Si ens hem de fiar-cosa que, realment no saps mai si fer-ho o no- dels censos oficials, l'alfabetització de la població llagostera al llarg del segle és fulgurant~~per % d'alfabetització~~: si vers 1900 no arribaven al 33 % els homes i dones que sabien llegir i escriure, l'any 1940 aquesta xifra assolía quasi el 30 % i, dels quals quasi el 32 % dels homes i quasi el 77 % de les dones. De fet Llagostera seguia en això l'evolució mateixa que la resta de poblacions del Gironès.

Segons dades de Sebastià Gisbert ("Butlletí de Llagostera",
 nº 8, novembre de 1980, pp. 6-7), tretes del periòdic quinzenal "La Selva"
 publicat a la vila vers 1911-1912, les eleccions municipals de carrerries
 de 1911 van constituir un triomf absolut de la candidatura anti-rourista
 de "La Unión". L'ajuntament estaria constituït per August Moret, Climent
 Rodas, Pere Bartis, Ricard Casademont, Joaquim Masgrau Buxeda i Josep
 Torrent "que con los Sres Palá, Rissech, Masgrau Calvet, Vicens, Coris, todos
los de significación anticaciquista y Padrosa de significación rourista,
único, constituirán el nuevo Ayuntamiento (p. 6, art cit. Recordant uns
avants d'ahir a la nostra vila). "La Selva" del 15-XII-1911 inseria
 una sèrie de preguntes amb càrrec a Jaume Roura Prats, de l'esmentada i
 de la seva dinastia caciquil del districte electoral i de la vila. Aquestes
 preguntes estaven redactades en forma de lletra oberta al governador
 civil de la "província" i constitueixen unes mostres selectes de
 corrupció que hauria propiciat el rourisme a nivell local.

Residuals data measurements of the battery at Logona, 1950-1950

Font dels articles: Font dels articles i Alhena parafernalia de baterias de Logona

Políticament la vila de Llagostera es decanta durant la II República cap al republicanisme autonomista. A diferència d'altres poblacions tapeses, la presència de l'apoliticisme obrerista no hi sembla pas molt notòria. Ll. Bassets al Programa de Festa Major 1976, editat per l'agrupació Bell-Matí de Llagostera fa referència a un

un pas-
quí que va lluir a les parets i murs de Llagostera als voltants del juliol de 1931. Diu el seu encapçalament: «Llagostera Pro Estatut». El firmen noms coneguts de la vila que potser avui cal recordar: Joan Nadal, Climent Rodas, Emili Mestres, Artur Roig, Josep Creus, Narcís Font, Joaquim Vidal, Camil Esteva, Enric Peraferrer, Josep Calvet, Josep Rissech, Joan Bou, Vicens Raurich, Pere Capdevila, Casimir Carreras, Benet Sans,

Joan Torras, Joaquim Masgrau, Pere Joanola, Emili Cantal, Francesc Barnés, Ramon Bellvehí, Sebastià Gispert, Domènec Pascual, Baldiri Masó, Francesc Capdevila, Martí Bancells, Josep Roca, Camil Llinós, Artur Jovanet, Marià Calvet, Joaquim Matas, Joan Saurí Vilà, Grau Coris, Balbí Ballmajor, Joan Cabarrocas, Narcís Coris, Rafel Poch, Miquel Coll, Benet Collell, Francesc Capdevila Saurí, Joan Espinet, Fermí Nohé, Josep Brunet, Ricard Casademont.

També llegeixo, a la vegada, les dades de les eleccions municipals de gener de 1934, publicades per Maria Rosa Virós a la revista «Perspectiva Social» n.º 5) a on es pot comprovar com Llagostera votà majoritàriament per Esquerra Republicana de Catalunya i per l'Unió Republicana Autonomista, amb un 31,65 y un 41,83 per cent, respectivament, mentre que Defensa Administrativa --candidatura de les dretes-- obtenia un 26,51 per cent. Les eleccions es celebraren en un context de victòria electoral de la dreta, conegut pels historiadors com a «bieni negre».

(Dades de registre civil.de Llagostera)

1900.....108	
1901.....104	z
1902.....127	
1903.....133	
1904.....116	
1905.....112	1931.....60
1906.....134	1932.....60
1907.....101	1933.....57
1908.....98	1934.....52
1909.....104	1935.....55
1910.....106	1936.....58
1911.....98	1937.....61
1912.....89	1938.....44
1913.....85	1939.....27
1914.....88	1940.....48
1915.....74	1941.....54
1916.....76	1942.....47
1917.....81	1943.....56
1918.....66	1944.....55
1919.....77	1945.....41
1920.....78	1946.....57
1921.....84	1947.....58
1922.....77	1948.....66
1923.....86	1949.....57
1924.....60	1950.....56
1925.....75	
1926..... 76 87	
1927..... 81 55	
1928..... 66 69	
1929.....69	
1930.....65	

Bateigs parroquials de Llagostera, 1900-1950.

1900.....	132	
1901.....	115	
1902.....	100	
1903	130	
1904	121	
1905	110	1900-1909:.....1.153
1906	133	
1907	104	
1908	100	
1909	108	
1910	108	
1911	94	1910-1919:.....832
1912	90	
1913	87	
1914	85	
1915	79	
1916	64	
1917	86	
1918	71	
1919	63	
1920	80	
1921	86	1920-1929:.....761
1922	81	
1923	90	
1924	61	
1925	77	
1926	84	
1927	64	
1928	66	
1929	72	
1930	66	
1931	67	
1932	62	

1933	55	
1934	53	
1935	61	
1936	34	
1937	-	
1938	2	
1939	136	
1940	53	
1941	57	
1942	49	
1943	56	1930-1939:..... 536
1944	50	
1945	34	
1946	53	
1947	48	
1948	57	
1949	54	
1950	52	1940-1949:..... 511

~~FE~~

2.1. Les oportunitats d'estudiar i els llocs d'estudi. Per les dates en què pren embranzida el Cassino Llagostereño, ^(o un xic després) ~~la vila~~ compta amb tres escoles públiques, una superior de nois i dues elementals completes, una de nois i una de noies. Hi ha a més l'escola de les Carmelites de la Caritat i una altra escola privada, la de la Cooperativa La Regeneradora, aquella de noies, i aquesta de nois. El fet és que, a diferència de Cassà i Sant Feliu de Guíxols, a ~~Llagostera~~ no arrela una escola confessional de nois com les que els Germans de la Doctrina Cristiana tenien a les dues localitats abans citades. Segons testimoni oral, els "Hermanos" van arribar a establir-se hi, a Llagostera, però se'n van anar per no tornar després dels fets de juliol de 1909. Personalment, no em consta que vers 1904 ja hi fossin: no n'he probat constància a les sol·licituds presentades per les escoles privades a la Universitat de Barcelona (via Instituts de Figueres i Girona) per a legalitzar la seva situació, que apareixen anunciades al "Boletín Oficial de la Provincia". Això voldria dir que la seva estada a Llagostera va ser curta. Per què van marxar? No hi havia prou nens ~~habituats~~ de famílies de certa disponibilitat econòmica? El fet és que ~~habituats~~ la burgesia local intentà crear un Patronat escolar de caire confessional per omplir el buit que deixaven el "Hermanos". Hi havia darrera d'això el farmacèutic Adroher, l'advocat Tarré, l'hisendat Prats de Mata... ~~habituats~~ Desconec la fortuna que va tenir aquest patronat escolar; primer el va dur el capellà i futur ~~habituats~~ professor de l'escola normal de Girona, mossèn Jordà. El succeï-~~em~~ deia un industrial taper nat a la vila l'any 1898- mossèn Salvador Rovira...

El 21-IX-1915, la Junta local de Primer Ensenyament tracta de la graduació de l'escola "nacional" que, per aquestes dates, dirigeix el professor Miquel Crespo. Atès que en ella, i per ^a unat ~~ata~~ de població de 4.192 habitants, només hi ha 129 alumnes matriculats, es "recaba del Ayuntamiento—diuen les actes de la Junta del dia abans esmentat— el apoyo necesario y que el señor Alcalde como presidente de esta Junta y de aquella Corporación se dirija al Ministerio de Instrucción Pública y Bellas Artes en súplica de que se convierta en graduada con tres secciones la Escuela Nacional de niños que dirige en esta población Don Miguel Crespo Raga...". El 29-X-1915, l'alcalde accidental i president de la Junta Tomàs Prats Vives manifesta que "a fin de dar cumplimiento a lo dispuesto en el art. 19 del R.D. de 4 de octubre de 1906 debían designarse las personas que, por su notoria cultura, puedan coadyuvar a la enseñanza de los adultos de la clase nocturna dando conferencias o disertaciones a los alumnos expresados. En vista de lo expuesto, los Sres reunidos acuerdan por unanimidad invitar al Sr. Cura párroco Don Lorenzo Durán, a los Rdos Don Narciso Nadal y Don Antonio M. Roquet, a los Sres Médicos Don Manuel Martínez y Don Pablo Claret, al farmacéutico Don Pedro Adroher, al veterinario Don Narciso Coris, al Adm or de Correos, Don Arturo Varés, al Jefe de Telégrafos, Don Manuel Ibarz, al Sr. don Francisco de P. Tarré y al Secrettario del Ayuntamiento, Don Joaquín Bassets y (afegit) a los Sres Don Rafael Mas y Don Manuel Martinell Martinell". El 23-II-1916, Josep Ferrer i Coll, havent estat jubilat per edat el mestre Josep Ferrer i Coll, la Junta local interessa del recor de la Universitat "la pronta provisión de esta vacante". A la sessió del 18-X-1917 la Junta acorda per unanimitat que "aceptando el ofrecimiento del Sr. Cura Párroco, admitir al Rdo Sr. Pedro Torrent y Crous para que dé en la Escuela Graduada lecciones de Religión y Moral, a cuyo efecto se pongan de acuerdo dicho Sr. y el Dr. de la Escuela para el día y hora". De fet, l'acció vigilant del clerfo hi és en tot moment present al llarg d'aquest anys. En la sessió de la Junta Local d'ensenyament del 16-X-1920, l'inspector Josep Montserrat Torrent, que

hi és present, es congratula del nou edifici que per a escola graduada "han levantado los vecinos de Llagostera". La única queixa que exposa aquest inspector: "algun defecte de l'ensenyament religiós a les escoles, amb excepció de l'escola nacional de nenes i de l'escola dirigida per les Germanes Carmelites: Confiesa el señor Inspector el proyecto que abriga de que el señor Navarro, director de la Graduada, cuide de esta enseñanza en la clase que dirige el Sr. Fábregas en la que se ha dado la mayor deficiencia en esta materia, sin que por eso dejen de ser notables las condiciones pedagógicas de este maestro y los progresos en las demás materias del programa(...). Montserrat invita el rector del poble a fer ús de les prerrogatives que li concedeixen les disposicions vigents i a tal efecte visitar les escoles. I insta els membres de la Junta a impedir la vagància i la inassistència a l'escola.

No hi ha dubte que aquest Abelard Fábregas presentava brega. El 20-IX-1922, la Junta no li atorga llicència per a absentar-se tres mesos que havia sol·licitat en una instància. El rector s'hi mostrà disconforme, no considerant ~~disconforme~~ convenient l'allunyament: Fábregas ja s'havia absentat d'altres vegades i a més ara anava a fer de mestre, per haver-ne estat nomenat mestre, a l'Ateneu d'Igualada, segons constava al "Diario de Gerona" del 14 de setembre. Els altres membres acceptaren el parer del Rector no se sap fins a quin punt maquiavèlica, doncs no sembla tenir gaire simpatia per Fábregas. Més tard, arran d'unes diferències entre els mestres Navarro i Joan Rodó, la Junta els remet a la Inspecció que fa de mitjancera (15 i 22-XI-1922). El 20-VI-1923 l'inspector Montserrat Torrent esmenta la necessitat d'obrir un nou grau a l'Escola Graduada. Parla bé de Navarro, Cutiller i Rodó. El primer grau de la graduada, el de Grau Gelabert, apareix gravat per una matrícula excessiva. L'escola privada d'Angel Martínez tenia 23 alumnes al moment de la visita. El 13 de febrer de 1924, és la inspectora qui és present a la reunió de la Junta. Elogia la Nacional femenina portada per Carme "ratacós i les seves dues filles que l'ajuden en la comesa de guiar més de 90 nenes, i més tenint en compte que dintre d'aquesta unitària femenina hi funciona un grup de pàrvuls, regentat per una de les filles.

Fa veure la necessitat de construir un nou i digne edifici per a l'escola de nenes i recomana la compra de material Montessori. La Junta acorda fer-lo adquirir a l'Ajuntament. També eleva sol.licitad a l'Ajuntament que construeixi escola "ene el plazo más breve" en base al fet que l'actual edifici no reuneix les condicions "que requiee la moderna pedagogia". Ve't aquí les xifres que després de la seva visita dona l'inspector (referents a les escoles de nois-"nacionals"-), no sense fer constar la penúria de mobiliari escolar a les mateixes:

Classe mestre Fàbregas.....	57 matriculats.....	35 assistents
Classe mestre Rodó.....	47.....	34
Classe mestre Navarro (3. ^r grau).....	35.....	33
Classe mestre Cutiller. (4. ^t grau).....		23
Escola privada de Francesc Berga..uns 40 alumnes matriculats		

Per una d'aquelles, suposo, coses de la Dictadura la Junta és l'encarregada ^(19-VI-27) de recaudar fons d'ajuda per a la construcció de l'Hospital Clínica i de la Ciutat Universitària... de Madrid. La recaudació aconseguida és de 80.35 ptes. Es faran arribar a Madrid via Govern Civil. El 14 d'octubre de 1927-a l'acta corresponent- ens enterem que el Govern Civil ha nomenat ^{cuatre} ~~tres~~ nous vocals per a la Junta "ocal, Narcís ^{Coris} ~~Comas~~, Joan (?) Bou, Joaquina Costa i Carme Riera. El vocal. "Luego el señor Pascual manifiesta que según lo legislado en el art. 10 del R.D. de 5 de mayo de 1913, sobre primera enseñanza y existiendo desgraciadamente casos de analfabetismo en esta villa, sería conveniente se adoptaran los siguientes acuerdos. 1.º Publicar un bando expresando el deber en que se hallan todos los niños de ambos sexos de asistir a las Escuelas previniendo a los padres de los mismos la obligación y consiguiente responsabilidad de coadyuvar a la cultura de sus hijos. 2.º Dar un tiempo ~~preferente~~ prudencial para matricularse o ingresar en la Escuela, pasado el cual, los padres que sigan infringiendo lo preceptuado serán multados. Que los datos de los no asistentes se deducirán de la comparación de

los censos escolar y particular de cada escuela. Que los Srs. Profesores llevarán un registro en que conste el grado de conocimientos que posea cada alumno al dejar las mismas. Al mismo tiempo, inspirándose en el artículo 19 sobre lo legislado en primera enseñanza, es necesario proteger e impulsar las clases post-escolares, procurando aumentar su duración para que sean más fructíferas e intensificar la propaganda de las mismas para el mayor número de asistentes y crear cuatro o cinco premios que puedan ser dados a los alumnos que sobresalgan por su comportamiento, asiduidad y aplicación.

Més endavant, el metge Pascual demanarà que això dels premis a alumnes i mestres, l'Ajuntament ho apliqui ja l'any 1928 i no el 1929. La Junta, per altra banda, havia demanat que el mestre de l'escola de Belles Arts, Mas, passés a ser inclòs entre els mestres nacionals. La matrícula de l'escola de les Carmelites és segons dades de l'acta de la reunió de la Junta de 17-II-1928) de:

	nenes matriculades	Assist.	
Carmelites	107	-	4 classes portades per Germanes
E. Nacional de noies	90	58 (pàrvuls inclosos)	

Referent a la segona d'aquestes escoles femenines, la mestra Carme Gratacòs, de salut "dèbil", s'auxilia, ja hem dit, de les filles. L'escola nacional, al parer de la inspectora, hauria de tenir 3 graus. En fi, pel que fa a la escola de la Cooperativa La Regeneradora, ara-1928/1929-està dirigida per Rosa Gispert "de excellentes condiciones personales". En l'acte de visita de la inspecció a aquesta escola, hi havia 70 alumnes a càrrec d'aquella mestra i 34 alumnes assistents a càrrec del jove mestre Palmada. El número d'alumnes de les escoles nacionals masculines, de quatre graus, era de 126. En fi, segons l'acta de la Junta local del 2-IV de 1930, "en la Escuela Nacional ^{graduada de niños} se ha notado un descenso en la matrícula escolar, la cual en la actualidad ~~asistida~~

en la actualidad asciende a noventa alumnos divididos en tres grados. Entre otras causa de esta disminuci3n puede sealarse la poca aptitud profesional del maestro Sr. Fábregas, a quien se ha exhortado a que se traslade a otra Escuela a la mayor brevedad posible."

En canvi, l'Escola de la Cooperativa ha experimentat, segons l'inspector, algún aumento de matricula debido principalmente a la laboriosidad de sus maestros." La Inspecci3n comina aquesta escola a actualitzar i posar al dia l'expedient "según las disposiciones vigentes"

Jo no sé si en els mots que diu després a la mateixa sessió de 2-IV-1930- el mestre Cutiller, cal veureç-hi una defensa de Fábregas, en dir que "manifiesta que con el cambio de circunstancias cree que la Escuela Nacional Graduada, volverá a asu primitivo esplendor pues los maestros de la misma se hallan animados de la mejor voluntad para no perdonar trabajo no medio alguno ... (...). De lo cual se congratula la Inspección y la Junta, esperando ver realizadas estas (...) aspiraciones ".

Havent desaparegut durant durant la República aquestes Juntas Locals (la última reunió que posseim del Llibre d'actes, abans de la República data de 24-IX-1930), no en tenim constància de cap més fins a l'any 1944, concretament el 30 de març, en què queda constituïda la "Junta Municipal de Enseñanza" d'una manera d'allò més burocràtica. President: Narcís Gurnés i Viñolas, batlle accidental de la vila, vocals , Reverend Josep Boix i Taberner, "cura ócono de la Sta Iglesia Parroquial"; Joan Domènech Vendrell "por delegaci3n del Jefe Local de las FET y de las JONS" i Esteve Bech i Cusi, director de la Graduada de Nens. El 15 de febrer 1945 se'ns notifica que s'ha constituït un cens escolar i el 20-XI-46 ens arriba l'ecoç de diferències fortes entre els mestres i l'alcaldia, o almenys el batlle. El director de la graduada mira de tirar-hi terra, dient que els mestres han actuat, sí, d'una manera censurable , però això ha estat per creure censurada la seva actuaci3n professional, que "las visitas d'e Inspección efectuadas p por la Superioridad" no posen en dubte. A partir de 1948, la Junta i l'alcaldia semblen prendre's un interès més concret per les escoles.

El 4 de ^{març} ~~maig~~ de 1947 la Junta acorda donar un premi "de
enseñanza ejemplar en 1946 " per parts iguals a repartir entre
els tres mestres i dues mestresses. Ja a aquesta reunió s'entreveu la
possibilitat de prendre mesures contra els pares que deixin que

els sus fills no vagin a escola. A la que té lloc el dia 14 de març
de 1947 s'acorda sol.licitar una subvenció estatal per a l'escola
de les Carmelites: "seguidamente el propio señor alcalde (D. Leandro
Calm Figueras) manifiesta que el motivo de la reunión no es otro que
el expresado en la convocatoria

*Maria Tok
 q. copia (actual)*

El fet és que des de 22-IV-48, la superiora de les Germanes Carmelites entra a formar part de la Junta-cosa que no havia passat abans de la Guerra, ni durant la Dictadura- A la mateixa reunió s'anuncia un pregó per a multar l'egoisme i l'abandó dels pares que no es preocupen que els nens vagin a escola. Es donaran quinze dies de termini. El 12-XI-48, el director de la graduada, Esteve Bech ~~es~~ se'ns diu que va ser felicitat per l'inspector en cap mossèn Dorca en motiu de l'exposició missional a la qual va participar brillantment la Graduada. Bech reclama l'establiment del Certificat Escolar. També s'acorda de confeccionar un nou cens escolar per a controlar l'assistència a les escoles. El batlle es diu ben disposat a fer que tots els nens en edat escolar les freqüentin. Els mestres col.laboraran a la elaboració del cens. En aquesta reunió ja es comença a autoritzar el pas del festiu de dijous a dissabte, tal com han fet ja les Escoles de les Carmelites. El batlle proposa que el dijous es facin ^{a les escoles} passeigs i excursions i algun berenar a l'aire lliure, "cuyo gasto correría a cargo del ayuntamiento". En fi, a la reunió de la "Junta" del 17-XII-48 el secretari da lectura a un comunicado de la Administración de Propiedades y Contribución Territorial, de fecha trece del actual, en virtud del cual el edificio en construcción con destino a Grupo Escolar del llamado "Puig del General" y que hasta ahora era propiedad del Estado pasa a serlo del Ayuntamiento de la villa. A continuación, el Sr Bosch (arquitecte provincial) presenta a los reunidos el planp de la distribución de las diferentes dependencias de que constará la citada construcción. Después de un estudio detallado del mismo, los asistentes acuerdan que el edificio que comprende dos alas exactamente iguales: una destinada a las niñas y otra a los niños, conste cada una de una Dirección, cuatro grados y una clase especial de párvulos, una sala de trabajos manuales, un muse o biblioteca, una sala de duchas, otra para retretes y lavabos para ~~las duchas~~ los escolares, otra para los Sres Profesores y un dispensario: Además, dispondrá el edificio de un Salón de Actos, una cocina, un comedor, una conserjería y vivienda para el conserje.

A continuació: "El Sr Alcalde manifiesta que los trámites para que el Estado apruebe el plano en cuestión y conceda la subvención necesaria para la continuación de las obras serán realizados con la máxima rapidez a fin de que el nuevo grupo escolar sea pronto una realidad..."

A la reunió de la "Jnta" de 18-XII-1949 "asiste el representante del Frente de Juventudes recientemente nombrado D. Ricardo Presas". Es desautoritza unes classes particulars d'una tal Srta Romani i es llegeix un comunicat del Consejo Provincial de Educación Nacional "solicitando de la Junta un informe sobre la propuesta del nuevo arreglo escolar referente a transformación de las tres escuelas unitarias de niñas existentes en la villa en una escuela graduada de tres secciones".

Finalment, i encara que ja queda fora del període que he optat per historiar, vull referir-me a l'acta de la reunió de la Junta local del dia 23-II-1951, en el curs de la qual, els presents presidits per l'alcalde Leandre Calm decideixen d'accedir a la petició sollicitada "por los señores Maestros Nacionales de la villa D. Felipe Saladas y D. Ramón Plensa en el sentido de informar favorablemente las solicitudes formuladas por dichos Sres al Excmo Sr Ministro de Educación Nacional para que les sean anulados los efectos derivados de las sanciones que les fueron impuestas con motivo de sus expedientes de depuración. El certificado que a tal efecto se les expida es el que dijese: Atendiendo a la conducta política, moral y religiosa así como a la meritoria labor que al frente de su sección de la Escuela Graduada de niños de esta localidad desarrollala el Maestro... se acuerda informar favorablemente..." , etc.

injuiriarse ni ofenderse, con palabras ni con obras dentro la Sociedad.

Art. 15. Los dependientes que se necesiten para la venta en los días ordinarios, la Junta Directiva procurará de que sirvan por turno entre los que sirven los domingos.

De los Panaderos

Art. 16. El Administrador, el Presidente y Secretario de la Junta Directiva, cuidará de despedir á los panaderos que no cumplan y al mismo tiempo reponer los que han de sustituirles.

De dirigir el trabajo de los panaderos ordinariamente cuidará el Administrador.

Reglamento del Colegio

Art. 1.º Con los beneficios que se acumulen segun el artículo 44 de los Estatutos, más las cuotas mensuales que abonen los socios se fundará un Centro de Enseñanza, para ambos sexos, sin carácter político ni religioso.

Art. 2.º Todos los socios así como sus hijos pueden asistir al Centro, mediante el pago de la cuota que se señale, la cual deberá hacerse efectiva el segundo Domingo de cada mes, á no ser que debido á su estado la Junta considere necesario abonarle la cuota que debe satisfacer, no siendo así al fin de cuatrimestre se le descontará de su capital que tenga en la Sociedad.

Art. 3.º Todo socio que no tenga hijos tiene

922

derecho para hacer asistir uno, haciéndose cargo de todo cual si fuera suyo.

Art. 4.º El socio que durante el cuatrimestre su consumo no llegue á cincuenta pesetas pagará doble cuota, por cada hijo que asista al mismo, el que pasando de esta cantidad su consumo no llegue á cien pagará la cuota más la mitad y el que llegue ó pase de esta cantidad pagará la cuota señalada. Todo alumno debe presentarse á la clase aseado y limpio, calzado y con blusa ó americana.

Art. 5.º Para ingresar en el Centro debe tener el alumno por lo menos la edad de cuatro años.

Art. 6.º El socio que tenga dos hijos que asistan al Centro se le abonará un quince por ciento de la cuota y al que tenga tres ó más un 25 por ciento.

Art. 7.º Toda queja ó deficiencia que notare un socio deberá ponerlo en conocimiento de la Junta del Centro, y ella resolverá lo que tenga por conveniente, debiendo notificar al socio el acuerdo que haya tomado.

Art. 8.º Para regir este Centro, y hacer cumplir este Reglamento, se nombrará una Junta que se renovará por mitad cada año en la sesión general del mes de Diciembre de cada año y se compondrá de los cargos siguientes: un Presidente, un Vice-presidente, dos Vocales y un Secretario, el Vice-presidente

ocupará el cargo de Presidente en el segundo año. La Junta tendrá las siguientes atribuciones: 1.ª Procurará la buena marcha del Centro; 2.ª Tendrá obligación de que cumplan bien los Profesores, pudiendo nombrar otros caso de incumplimiento, debiendo dar cuenta á los socios en la primera sesión general que se celebre ó antes si lo cree necesario; 3.ª Procurará surtir al Centro del material necesario; 4.ª Tiene obligación de visitar cada tres meses el Centro y designar de acuerdo con la Directiva se quiere, la época y días en que acuerden celebrar exámenes para que se vea á que estado de Instrucción y educación están los alumnos. Los Vocales tienen obligación de visitar al Director del Centro una vez por semana y por turno para enterarse de las novedades que haya; 5.ª Al fin de año debe presentarse el balance á la Junta Directiva la que lo examinará y lo entregará á la Junta Revisora también para su exámen.

Art. 9.º Esta Junta puede pedir á la Directiva un préstamo de mil quinientas pesetas, caso de ser de más cantidad su demanda se convocará una general para que ella resuelva lo que tenga por conveniente.

Art. 10. Siempre que lo crea conveniente puede aconsejarse con la Junta Directiva de la Sociedad.

Art. 11. Todo alumno que no pueda asistir

á la clase deberá ponerlo en conocimiento del Director y manifestarle la causa que le impide asistir. = Llagostera 18 Agosto de 1904. = La Comisión: Felipe Comas, Baldomero Calvet, Martín Lloset, Joaquín Pou, Salvador Ametller. = (Es copia).

CERTIFICO: Que en el archivo de esta Sociedad hay un original que es exacto á la presente copia.

Llagostera 22 Noviembre de mil novecientos cuatro. = M. BRUGUERA SABATER, *Secretario*. = V.º B.º *El Presidente*, ESTEBAN MUNDA.

Gerona 9 de Diciembre de 1904. = Presentado á los efectos de la vigente Ley de Asociaciones. = EL GOBERNADOR. = P. D. = R. DE GUZMÁN. = Hay un sello que dice: *Gobierno civil de la Provincia de Gerona*.

ESTATUTOS

322

Per als primers estatuts de la escola de la cooperativa La Regeneradora es va escriure a les cooperatives La Protectora Civil de Terrassa i La Econòmica Masnouense, interessant-se pel reglament de les seves escoles. La primera, però, va contestar que no en tenia, d'estatuts, la seva escola; i la segona que no els necessitava. A l'acata de la Junta d'escola del 10-VII-1903, que a partir d'ara citarem repetidament, se'ns informa de tots els primers passos duts a terme per a endegar l'escola, amb gran claretat i caràcter sistemàtic. Finalment s'optà ^{més} per redactar ~~un~~ ^{per fer} un curt reglament, unes bases més àmplies i reformables, més obertes. Viatges a Cassà-a veure a Pilar Vilaret- i a Barcelona per a contractar professorat.

"Referente al profesor después de haber pedido informes de alguno y haber encargado dicha comisión, acordamos presentar proposiciones a D. Antonio Paltré quien regentaba un colegio en el Puerto de la Selva y dicho señor contestó que si era para mejorar la situación sí, pero que estando contento como estaba no quería trasladarse en las mismas condiciones; por lo cual dicha Junta consideró conveniente tener una entrevista con dicho señor el cual gustoso se apresuró a complacernos en su visita del 12 Mayo pasado, asignándole la cantidad de doscientas pesetas por mensualidades anticipadas, y casa habitación, siendo la contrata por un año á lo menos, tanto ésta como la de la profesora y seguir el colegio l pauta del que regentaba el Sr Vilaret, hoy su hija doña Pliar, en Cassà dela Selva".

Adquirit el mobiliari mínim, quasi per valor de 500 ptes es procedí a llogar la casa del carrer de Jofre (Vifredo) on viuria el professor, "pagando (la societat) una anualidad de doscientas pesetas". El 31 de juny va ser acceptada per l'administració la documentació requerida per a obrir l'escola, la qual estava autoritzada a obrir al mes, és a dir a finals de juliol. La pretensió de la societat era fer una escola popular de prestigi "cual sucede hoy en día con la de Cassà-la de Vilaret": "así como el nombre de esta Sociedad quedará escrito en todas partes, ya que será ésta la primera de la comarca (la de Vialreet era estrictament privada, ja que no depenia d'una entitat popular) ~~que habrá llevado a cabo un asunto~~

tan útil y beneficioso al obrero y no sólo a él si (no) que también a las clases elevadas" (Acta Junta d'ensenyament 10-VII-1903).

L'incici d'aquesta experiència va ser, com veiem, ben entusiasta. Però aquest valor modèlic que els socis volien per a aquella escola popular va anar-se fonent, com veurem en aquesta crònica, a mesura que les dificultats econòmiques i els canvis de personal dificultaven la comesa pedagògica, duent-la de vegades quasi a la seva desfeta.

El 14-VIII-1903 la Junta d'Ensenyament d'acord amb la Junta directiva havia assenyalat les quotes següents per a l'escola:

- elementals: 2 ptes mensuals
- classes generals
 - parvuls : 1,5 ptes mensuals
- ordinària, en la qual s'ensenya escriptura, lectura, aritmètica: 2 ptes
- Conferències
 - francès i teneduria de llibres: 5 ptes
 - especials: 5 ptes.

En principi es dividien els grups de nois i de noies en dues seccions. Va haver-hi, com ja hem indicat en referir-nos a la trajectòria de la cooperativa aquells anys, una picabaralla ocasionada per la insistència del comptador Joan Vergara per cuidar-se d'unes classes de l'escola (classes per a adults). Concretament volia encarregar-se d'unes classes per a adultui de teneduria. Sembla, però que la Junta no va voler procedir al canvi d'horaris que la seva demanda ocasionava. També fixà la quantitat de 2,5 ptes per a les classes d'adults per persona /"sin condición de ninguna especie". Veiem, a través de les actes protocol·làries, que la Junta d'escola i, de vegades, la directiva acudia al centre per inspeccionar el desenvolupament de les activitats lectives, i fins i tot examinava sobre el terreny els infants, en algun cas. Generalment les apreciacions de la tasca que es feia a l'escola eren positives. Una de les Juntes, però, s'entrevessà amb el mestre Paltré. En optar l'assemblea de la cooperativa per Paltré, aquella Junta presentà la dimissió. Podem creure

que l'embranchida inicial del centre va tenir a veure amb l'activitat del mestre Paltré, que va fer reformar ja des de ben principi les bases de l'escola-rebaixant, per exemple, el mínim d'edat per entrar a l'escola-. Una de les seves iniciatives va ser la mesura, aleshores força freqüent a segons quin tipus d'escoles, de crear una 'aixa Escolar (Acta reunió Junta d'escola, 3-II-1905).

Un dels primers problemes de l'escola, que, com veurem sdevindrà un greu i crònic problema, és el de les freqüents defeccions i canvis de professorat, que dificultaven en el més alt grau, la continuïtat de la tasca docent i discent. Resseguint en efecte la marxa de l'escola veiem canvis constants de personal. Sens dubte, la poca seguretat econòmica que es desprenia del sistema de percepció d'honoraris n'era la principal causa. Per altra banda, la societat de vegades no satisfieia o complia els seus compromisos, senzillament per falta de potència econòmica per a fer-ho. El sou de les primeres mestresses era de 125 ptes anuals, "que si no las rendía de mensualidades, la escuela, junto con el tanto por ciento de la Sociedad, había algunos interesados de los niños que harían lo restante". Així d'inconcret. No és, doncs, d'esranyar, que els mestres s'acostessin prou sovint a la Junta per a reclamar els seus mínims drets. Paltré era, sens dubte, un mestre amb vocació i motivació, però els estires i arronces econòmics van acabar, sembla, per cansar-lo. La primera mestra que té una certa continuïtat al col.legi de noies de la Cooperativa és Carme Sebés. Aquesta docent va demanar un ajornament, en certa ocasió, dels examens públics. El 7-III-1906, la Junta d'escola li ho concedí. El 21 de març de 1905 ens arriba que la societat paga el lloguer de la casa del mestre-que no és la mateixa d'abans- per valor de 300 ptes anyals, havent^{ne} de pagar d'aquestes 3000 ptes el professor 50 a la Junta.

El motiu de l'ajornament dels solemnes exàmens? : "Después

se da cuenta de un ruego de la Profesora en interés de muchas madres de alumnas, para que, en vez de celebrar los exámenes como lo han acordado las Juntas, los días 18 y 19 de Marzo, sería conveniente aplazarlo ~~para~~ ^{por} quince días más ~~ante~~; por motivo de que hace pocos días, muchas alumnas han comprado bastantes objetos para hacer labores, y sería muy sensible para dichas madres y no menos para las niñas que además de trabajar como ya están haciendo más horas extraordinarias, que por falta de tiempo material para acabar dichos trabajos, tuvieran que exponerlos (sic) sólo comenzados; y considerando que dicha demanda es de razón, se acuerda aplazarlos...

Ara bé, si els pares i la junta ~~veuen~~ veuen de bons ulls la feina d'aquesta mestra, no es pot dir que la inversa sigui igualment veritat, ja que Carme asemés-la mestra que durà més en aquella primera època- no li surten els comptes: sol.licita als pares que s'havien ofert per a satisfer a prorrata el que manqués a les 125 ptes mensuals de quotes que entrin en acció. Per la seva banda, Paltré sol.licita 300 ptes anuals de subvenció que els socis no concedeixen. Precisament, la Junta el fel.li-cita per aquelles dates del bon judici que la seva tasca ha merescut prop de l'inspector Manuel Ibarz, en visita ordinària a la vila de Llagostera. Llibre d'Actes de la Junta d'ensenyament del dia 17-IX-1907:

Me es grato consignar en este libro de visitas que el Colegio dirigido por D. Antonio Paltré se halla en excelente estado, no tal sólo por la adecuada organización que en aquél se observa y los métodos y procedimientos activos que se emplean, sino también por el carácter práctico y racional dado a todas las materias.

Los alumnos dieron evidentes muestras durante la visita de escribir con gran corrección y pulcritud, de leer expresiva y razonadamente, de analizar y redactar y sobre todo de estar muy versados en las cuestiones de cálculo y contabilidad.

Todo esto prueba cuánto es el celo e inteligencia del sr Paltré, a quien felicito lo mismo que a la sociedad que con tanto interés mira y atiende a la cultura de sus socios.

Llagostera ,1-marzo 1907. Joaquón Ibarz"

En diverses ocasions els mestres es queixen de manca d'assistència dels alumnes, aspecte que els és vital per al equilibri presupostari familiar. El 15-IV-1909 el resum del secretari d'actes de la Junta d'ensenyament torna a reflectir una queixa de Paltré, del qual "Las necesidades de su casa son mayores que sus ingresos. Ve verdaderamente que la sociedad no se halla en situación de abonarle ningún tanto por ciento y por esto se ve decidido a buscar otra colocación".

La Junta reuneix aleshores els pares per mirar de trobar-hi solució, però les gestions per mantenir Paltré o no prosperen de per si o és que Paltré ja tenia presa la decisió de tocar el dos. En l'interim es preveu que dos alumnes aprofitats, Camil Llorinós i Artur Coris ensenyin els seus germans petits. El nou professor, Manuel Garanger, no triga a arribar, i a mitjan maig de 1909 ja està en actiu a Llagostera. Per exemple, la concessió de premis per a "estimular la voluntat dels alumnes" als exàmens públics (novembre 1909). Pel que fa al personal femení, la mestressa Carme Sebés es dona de baixa, però després d'una breu estada d'una altra mestra, Tinitat Falgueras (octubre 1900), l'antiga titular es reintegra al seu càrrec amb la condició "que se li ~~asseguri~~ assegurí la percepció de 125 ptes mensuals", cosa que, com hem vist abans, en dependre de l'assistència a escola-problemàtica sobretot a l'època de vacances- i de la puntualitat de pagament de les famílies, resultava complicada. Es compren, insustejable, que aquesta situació anguniosa esgotés els ànims rehovadors de mestres per altra banda capacitats com el mateix Paltré, el qual-cosa que pràcticament no havia passat mai des de la primera i única topada que tingué aquell mestre amb la Junta d'escola en iniciar aquesta les seves activitats- va mereixer un vot de censura de la Junta d'escola que blasma la indisciplina de la classe dels nois (11-I-1909), encara que decidir esbrinar més per tal de saber si aquell brot era culpa del mestre o bé de l'alumnat.

I així van passar els anys. Després de la Setmana

Trágica, què va passar en relació a aquella escola liaca que era la de La Regeneradora? No ho sabem. El que podem, però, a firmar és que a diferència del que passà amb d'altres, no va ser clausurada, sembla. O si ho va ser va reprendre ben aviat les seves activitats. El 18 d'octubre de 1909, la Junta d'escola cursa una visita als col·legis i queda satisfeta. Es, potser, que no hi havia passat res?

Poc a poc, les escoles minicipals, en pèssim estat, milloraren un poquet: "en la villa de Llagostera, a los 16 de Enero de 1912. Reunidos en Junta General todos los padres de alumnos del colegio en el local de costumbre, previo aviso a domicilio...% (es va parlar del següent objecte:) "hablar de la enseñanza durante el año 1912, toda vez que habrán puesto gratuitos los colegios oficiales. Seguidamente se puso en discusión este asunto y finalmente se conviene que con la reforma de la ~~enseñanza~~ enseñanza en las escuelas Municipales, si bien dan facilidades para asistir a las escuelas, opinan los presentes que es un perjuicio, ya por carecer de personal idoneo, ya por no tener local suficiente en caso de asistir todos los alumnos a las oficiales; se acueda proseguir y mandar a los alumnos a este colegio de La Regeneradora y suscribir una solicitud al Ayuntamiento en petición de una subvención toda vez que la reforma municipal motivará bajas en este Colegio y será difícil su funcionamiento".

L'Ajuntament, però, es feu el suec amb això de la subvenció (acta J. Escola, 29-III-1912): "en vista de esto la Junta había pensado mandar los alumnos en las escuelas Municipales, por encontrar difícil su sostenimiento y pide a la general cual es su criterio referente a este asunto". Debatut aquest punt, es digué que per una banda això, que equivaldria a clausurar l'escola de la Cooperativa, seria perjudicial per a professors i alumnes; i que per altra banda es podien emprendre mesures per a cercar socis protectors. Es va constituir una comissió de recaptació de fons. S'acordà així mateix autoritzar els alumnes a participar a un acte benèfic a celebrar al Cassino de la vila, a favor dels ferits i malalts de Melilla

i malalts de Melilla, "por tratarse de un acto humanitario". Poc després el professor Manuel Garanger ,havent guanyat oposicions, i contra el que havia,sembla ser,promès ,va donar-se de baixa(18-III-1913). Novament,la Junta d'escola va haver de anar a la recerca de nou mestre.Aquest va ser Bonaventura Mir.Mentrestant,la mestressa havia demanat la independència de les dues escoles-de nois i de noies-,és a dir la possibilitat de tenir horaris no sincronitzats i de celebrar els examens en diferents dates.Cosa que li fou concedida.La misèria de l'escola,però, és tanta i tal que fins al gener de 1914,més de deu anys després de l'inici de la mateixa, no s'hi acorda instal.lar estufes per a l'hivern.I l'aprova.Els exàmens públics són ocasió,de vegades,de convidar personalitats forasteres,algun catedràtic o diputat.Un dels que sonen per a aquests actes és el diputat Albert de St Feliu.A finals,però, de 1915,el nou mestre Mir es donava així mateix de baixa.El substituí un tal Gregori Mayor que tampoc no va durar gaire.

L'escola, doncs, no tenia aquella trajectòria brillant que més d'un soci entusiasta li havia augurat l'any 1903.Pocs o cap acte s'hi feia,per exemple,per millorar el nivell pedagògic i cultural de mestres i socis.Només tenim notícia d'una invitació feta a l'escola,o més concretament als seus mestres-però que la Junta directiva aprovà- per a assistir una conferència d'un professor "de la escuela Moderna" de Barcelona(?) (acta Junta escola 31-I-1914).

Hem dit fa un instant que el nou domine durà poc.Joaquim Llumago,de Palmós, en va proporcionar un altre Joan Gelabert,de 19 anys,el qual no durà ni dos anys,ja que l'acta de 27-V-1917 ens assementa de la seva dimissió.Els socis aleshores demanen amb veu més forta estabilitat personal "encara que hagi de ser una persona d'edat".Després d'una breu instantània estada d'un tal Josep Bayarri, arriba Joan Genovart(2-IX-1917). Genovart sembla haver estat un home major que va caure bé als socis.Va demanar augment de sou per a subvenir a les seves necessitats;els pares reunits van estar d'acord.Però,poc després Genovart es va morir/(acta J. escola del 15-III-1921).Entre tant s'havia rebut un ofici de la Societat suropera El Porvenir se suposa que per a sol.licitar el local per a activitats culturals o educatives.La Societat ,però,no va voler arrendar-lo o sub-arrendar-lo,després d'haver consultat el secretari general de la Federació

de Cooperatives (de Catalunya). Només es comprometia a deixar el locala El Porvenir sempre que aquesta societat suro-tapera, molts dels socis de la qual devien ser cooperadors, en tingués necessitat. Continuant l'inventari dels mestres diguem que de 1921 a 1924 hi va haver Angel Martínez (actes 25-III-1921 i 15-XI-1924). Des de l'^{agost}~~octubre~~ de 1921 es féu càrrec de l'escola de noies Mercè Rich, de Cassà de la Selva. Va durar probablement fins a l'agost de 1924. Rosa Gispert (acta 26-VIII-1924) és la següent encarregada de la classe de noies. Pel que fa als nois, Francesc Berga, que substituï A. Martínez durà del novembre de 1924 al juny de 1926. L'Acta de la Junta d'ensenyament de la Cooperativa del dia 6-VII-1926 parla de cercar un nou mestre "para despertar al colegio de la somnolencia en que le dejó el Sr. Berga". Joaquim Palmada se'n fa càrrec a partir del primer de setembre de 1926.

Sembla aleshores, en aquests darrers anys de la dictadura, haver-se obert un parèntesi d'estabilitat pel que fa als mestres. El darrer registre que tenim de les activitats de la Junta d'ensenyament és de 26-III-1931; el president de la Junta d'ensenyament explica els problemes que planteja legalitzar les escoles: "son muchos los documentos que se necesitan, entre ellos un certificado de buena conducta y residencia durante los últimos tres años de los maestros. Negándose dichos señores a entregarnos dichos documentos por considerar que estas escuelas, según reglamento, son Laicas, ponen como condición para entregar dichos documentos autorización (?) poder enseñar Doctrina a todo alumno que sus padres así lo deseen.

Pide la palabra Aurelio Morató, diciendo que considera lógico que el padre que desea que su hijo aprenda Doctrina que se le enseñe, para lo cual deberá pedirlo. Estando la General de conformidad con lo expuesto con el Sr Morató.

La Cooperativa de Consum La Regeneradora

La importància social de les associacions de socors Mutus al llarg del s. XIX i primeres dècades del XX no admet discussió. Ja Medir n'havia ressenyat la importància. Per altra banda, la primera part del nostre treball n'hem pogut copsar tota la importància tant qualitativa com, sobretot, quantitativa. Medir n'esmenta una colla, d'aquestes societats. Resultat de la fusió d'altres societats enors va ser la societat de socors La Unión Palafrugellense:

"El examen de los estatutos de La Unión Palafrugellense nos permite establecer tres o cuatro reglas de común observancia en todas las entidades similares. Las bases fundamentales no habían variado mucho desde que se fundó la Hermandad del Carmen (1803). El objeto de crearse era para el auxilio mutuo de los socios impedidos para el trabajo, bien fuese por enfermedad temporal o por vejez. El solicitante debía llevar por lo menos seis meses de vecindad o residencia en la población o en los lugares limítrofes a Palafrugell; que tuviese 16 años de edad y no pasare de el día de su admisión, y que tuviere buena salud, con probabilidades de conservarlas. Eran deberes de los socios: asistir a todas las reuniones de la sociedad, siendo penada la falta de asistencia sin dar previo aviso con un real de multa; aceptar y desempeñar el cargo que la sociedad le confiase, y cumplir el servicio de vela cuando por turno le correspondiere. En los primeros tiempos, el servicio de vela de los enfermos lo cumplieron personalmente todos los socios; pero en 1886 dicho servicio de vela pudo ser substituido en metálico, entregando el mismo día una peseta a la familia o interesados del socio enfermo. Las cuotas mensuales variaban entre una peseta como mínimo y dos como máximo. Los enfermos se dividían—como en las antiguas hermandades—en tres clases: de primera, con un subsidio de 2 pesetas diarias; segunda, con 1,50 pesetas, y de tercera—inválidos—, con tres reales al día. La sociedad se reunía en asamblea general ordinaria dos veces al año—en junio y julio y en diciembre o enero—y extraordinariamente, siempre que fuese preciso."

(MEDIR, Historia del gremio corchero, pp. 389-390)

Segons aquest mateix autor—que no sepre indica ^{les fonts de} les dades que ofereix, i que de vegades afirma per aproximació—l'any 1865 hi havia 18 Germandats d'aquests tipus a la zona tapera de Girona, de les quals 3 a La Bisbal i 4 a Llagostera.

També abunden desde la segona meitat del segle passat les societats corals. La'any 1863 ja tenim La Euterpense a Calonge, La Unión i la societat coral "del Círculo" a Llagostera, i La Taponera a Palafrugell. A Girona (Polimnia, 1864), Figueres (Erato, 1864), Cassà de la Selva (La Tenora i Orfeó Catalunya, cap a 1900), Begur (La Cigala Bagurenca, fundada l'any 1905), Agullana (El Pirineu Agullanench, fundada l'any 1905), Tossa (1886, Lo Pensament), Sant Feliu de Guíxols (Avant!, Gesoria...), etc, apareixen i persisteixen un piló de corals.

Pel que fa als cassinos, Medir ofereix dades no gaire rigoroses pel que fa a la seva trajectòria durant ^{la} ~~el~~ segona vessant del segle passat. Pel que fa a les poblacions del suro l'any 1863 hi hauria 24 cassinos, dels quals 3 a Calonge, 2 a Llagostera, 4 a Palafrugell i 5 a Sant Feliu de Guíxols. A aquesta darrera vila, el Cassino La Cosntància va ser autoritzat el 20 de novembre de 1860, però ja ^{en} feia nou que funcionava encara que sense autorització governativa. L'any 1884, aquest cassino, també conegut per cassino dels nois, comptava amb 185 socis de número els quals pagaven 65 rals anuals, i 32 socis transeünts que satisfieien 78 ral. L'any 1888 a Palafrugell hi havia fins a 9 societats recreatives: La Esperanza, El Prado, Casiono de Amigos, Centro Fraternal (nascut de l'antic Palafrugellense, segons l'esmentat Medir), Centro Obrero (idem), Círculo palafrugellense, La Alianza, El Siglo i Centro de Católicos. El total de socis d'alguna de societats era segons el mateix autor: 550 per al Centre Fraternal, 594 per al Centre Obrer, 306 per a La Alianza, 235 per al Centre de Catòlics.

Tot el capítol VIII del citat llibre es destina a la descripció una mica per sobre d'aquests tipus d'associacionisme popular. Potser la part més interessant és la que fa referència a les cooperatives de consum. Ja l'1 de gener de 1865 es funda, segons Medir, La Ecomòmica Palafrugellense, la qual hauria passat de tenir 76 associats a finals d'aquell

any a 2.050 pel juliol de 1936. El 1885 apareix a la mateixa vila de Palafrugell La Reformadora, i dos anys després, com a escissió de la darrera es funda La Confianza. A Sant Feliu de Guixols es van crear La Economía, La Unión i ~~La~~ La Guixolense, aquesta a les adrreries de segle. El novembre de 1903 es va fundar la Cooperativa de mossèn Santos Boada, a qual cap a 1950, i sempre segons Medir, era la única que persistia a Sant Feliu, ja que les altres o havien desaparegut o -cas de La Guixcolense- s'havien fusionat amb la de Santos Boada. "Posee un gran local en la calle de La Rutlla y cuenta con 1.800 y pico de socios". A Palmós La Equitativa data de 1887. La seva lluita amb el comerç detallista local va ser continua

En Palamós se fundó en 1887 La Equitativa. Sus organizadores siguieron el ejemplo de las que se habían creado en Palafrugell, para constituirla. El comercio detallista de Palamós intentó con sus campañas oponerse a que fuera un hecho la constitución de la misma, pero todo fué inútil. Se inauguraron las operaciones de venta en una casa de la calle de Molins; después adquirió un edificio en la calle del Moro. En 1899, siendo insuficientes sus locales, adquirió un solar en la carretera, construyendo un edificio espléndido. Más tarde instaló una sucursal en San Juan de Palamós. En el terreno asistencial, instituyó en 1932 la entrega de mil pesetas a los herederos de los socios que fallecieron, aportadas por los socios a razón de 50 céntimos cada uno.

La lucha de La Equitativa con los gremios locales fué permanente. El año 1929, con motivo de discutirse si debía figurar la Cooperativa como contribuyente en la Contribución Industrial y de Comercio, quedó probado: que el comercio detallista atravesaba una situación difícil por la preponderancia que había alcanzado dicha Cooperativa, en una población de reducido vecindario; que de los 2.036 socios que contaba ésta, 466 eran contribuyentes a la Hacienda por diversos conceptos y ello representaba un 23 por 100 de los adscritos a la cooperativa que pertenecían a otras clases sociales que las disposiciones de aquella fecha autorizaban y que tan sólo permitían un 5 por 100 para poder acogerse a la exención de contribuir por utilidades. Además, otro tanto por ciento de personas pertenecían a familias no obreras y otros que no trabajaban fuera de su domicilio ni efectuaban labores manuales, lo cual implicaba que más de un 50 por 100 de los socios infringía la legislación especial de cooperativas.

Actualmente cuenta con 1.800 socios, y debe reconocerse que ha sabido mantener un arraigo y un prestigio en la localidad.

Además de las nombradas, en Cassá de la Selva se creó La Protectora, el día 20 de mayo de 1884, y cuenta con unos 425 socios; en Llagostera se fundó en 1878 La Regeneradora, que cuenta con 446 socios; en Calonge, barrio de San Antonio, existió la titulada La Ley, y tuvo 400 asociados; y en Agullana se fundó en 5 de enero de 1889 La Económica, hoy desaparecida.

Calculando que todas estas asociaciones hayan tenido un promedio de 7.000 asociados en el último tercio del siglo pasado y que cada socio hubiera hecho un consumo medio de 10 pesetas semanales, tendríamos que el volumen de ventas en dicho período excedería de tres millones y medio de pesetas anuales, cifra muy importante en aquellas épocas.

Para el historiador sereno y desapasionado, han pasado ya muchos años desde su implantación, y podemos comentar su actuación y sus resultados de un modo muy objetivo.

En el orden de las ventajas, las Cooperativas de consumo presentaron para el trabajador: primero, el centro regulador del precio del pan, alimento básico, ya que el pan se expendió a precio módico y con el peso exacto. Por ello se las denominó *tahonas reguladoras del pan*, que frenaban la codicia de los panaderos particulares. Segundo, una caja de ahorros, con los excesos de percepción y otras imposiciones, que, por regla general, permitieron al trabajador disponer de determinadas sumas en un apuro determinado y corrientemente para pagar el alquiler de las viviendas. Tercero, congregaron en su seno a artesanos muy modestos procedentes de la clase trabajadora, que aunque independientes en su trabajo, les hacía un gran servicio, atendida su escasez de recursos económicos, el poder beneficiarse de las ventajas de la cooperación.

Si pasamos a examinar sus inconvenientes, señalaremos, en primer lugar, que fueron causantes de la decadencia de los mercados semanales que se celebraban antiguamente en estas poblaciones. En segundo lugar, se vieron invadidos por elementos no trabajadores, de clases sociales con medios económicos sobrados y que ingresaban en las cooperativas por un afán de lucro, desnaturalizando su composición y su función. Por último, degeneraron en cierto mercantilismo, consistente en actuar en estas poblaciones pequeñas de un modo absorbente, en perjuicio notorio de los pequeños gremios, sujetos a toda clase de contribuciones e impuestos. Este razonamiento podría no solamente aplicarse al caso nuestro, si que también extenderse al cooperativismo en general. Dice Francisco Nitti, en su libro "La democracia" (volumen I, pág. 439) que las cooperativas inglesas son enormes empresas que agrupan a millones de hombres, emplean enormes capitales, llegan a imponentes cantidades de negocios y realizan considerables beneficios; y añade textualmente: "El caso es que las Empresas cooperativas no actúan sino con los mismos móviles y con las mismas normas que las empresas capitalistas." Y en la página 454 del mismo libro, afirma que "los trabajadores que están al servicio de las sociedades cooperativas no están mejor pagados ni muchas veces mejor tratados que los que se hallan al servicio de empresas privadas".

Pues bien; ese mercantilismo acusado por las cooperativas fué denunciado y traído cien veces a colación por los gremios perjudicados de las poblaciones que acabo de citar y se hizo constar

en las asambleas gremiales celebradas en nuestro país. Y la mala retribución de los empleados fué siempre comentada en el sentido de que el estar al servicio de una cooperativa obrera de consumo no era una sinecura, ni mucho menos, sino a propósito para mal vivir. A pesar de esto, y al lado de algunos que hicieron malversaciones de fondos o fueron negligentes, se encontraron muchos ejemplos de una honradez acrisolada.

Hubo otro matiz interesante en el negocio de la cooperativa, y es que éste era clarísimo y gozaba de un privilegio, consistente en percibir por adelantado de sus socios consumidores el importe semanal de las ventas. Los socios debían dar el sábado de cada semana, en moneda oficial, la suma que presupuestaban para sus compras, cuya moneda nacional era canjeada por un moneda convencional de la sociedad, titulada vulgarmente *llaunes*, que servía para las transacciones interiores entre asociados y la cooperativa. Ello descartaba toda posibilidad de que un socio contrajere deudas en la cooperativa, ya que ésta no hacía concesión en las compras; no había deudores en la tienda. Si los trabajadores se encontraban en un apuro momentáneo, no encontraban amparo alguno en la cooperativa, al revés de lo que ocurría con los gremios de detallistas. Se pidió también, sin resultado, el que se prohibiera el uso de esta moneda interior. Y nada digamos de las ventajas de orden financiero que representaba el manejo anticipado de una suma apreciable de dinero ingresado en caja.

Sea como fuere, el elemento obrero del corcho fué partidario acérrimo de esta institución. A pesar de que estas poblaciones se influenciaron pronto de esta hegemonía comercial que impidió el desarrollo del comercio detallista y dió a las calles de nuestras poblaciones un carácter tristón, al revés de lo que ha ocurrido con las poblaciones que no han conocido las cooperativas—Figueras, por ejemplo—, éstas se sostuvieron contra viento y marea. Nada importó el que la cooperativa proporcionara los géneros de igual calidad que los demás establecimientos y que no cuidara de mejorarla; que hubiera desavenencias y escándalos en las asambleas generales. Por otra parte, el elemento empresario del corcho se adhirió y participó como asociado en las mismas entidades, haciendo causa común con los trabajadores. A todo trance fomentó la marcha de la cooperativa. Ella les aligeraba indirectamente de ciertos deberes y preocupaciones de tipo social-asistencial. En aquellas épocas que en España se carecía de una legislación protectora del obrero, la institución cooperativa solventaba unos cuantos problemas económicos al elemento trabajador. De este modo resultó que, en este caso concreto, el gremio corchero se encontró enfrentado con los demás elementos de cada población.

La Societat Cooperativa de consums de Llagostera La Regeneradora estava ubicada al carrer de Gifreel Pilós d'aquesta vila. Els seus estatuts van ser aprovats el governador de la "província" el 6 de juny de 1894. La comissió que els va redactar estava integrada per Jaume Font, Francesc Vilà, Narcís Roigi Coris, Miquel Camós i Esteve Mundó. Era aleshores president Josep Sendra i Carreras i secretari Boi Marturià. Aquestes dades, extretes ~~del reglament de 1903~~ dels estatuts re-editats el 1903, són completades per les que ens dona el reglament o estatuts editats el 1905, que inclouen un Reglament interior i un reglament del Col·legi. Ignoro si hi ha alguna reforma important d'estatuts fins a arribar als estats de 1937 on ja no se'ns parla de l'escola de la societat cooperativa.

A les pàgines següents ens ocuparem de la trajectòria de la Cooperativa de Llagostera La Regeneradora.

Segons consta als llibres d'actes de l'entitat, salvats per a la recerca gairebé per atzar, la dita cooperativa, un cop aprovats els seus estatuts pel governador civil procedeix al nomenament de la seva primera Junta directiva, fet que s'escau el dia 23 de gener de 1893, data en que surt elegit Josep Sendra com a president. Dos anys més tard el número de socis passa de dos cents. Per l'abril d'aquell any el president de l'entitat fa donar coneixement als socis d'haver assistit a una reunió celebrada a Palamós amb representants de diverses entitats cooperatives de la comarca amb l'objecte de "determinar(...) una exposición para elevarla al Exmo Sr. Ministro de Hacienda con la que reclaman se modifiquen algunos artículos de la Ley del Timbre interesantes para las Cooperativas".

Prèviament (8-VI-94, Llibre d'actes) la Societat ja havia procedit a una reforma d'estatuts i adquirit legalment l'edifici social (22-juny 1894, actes). El 14-XI-1895 va ser aprovat el Reglament de Règim interior. El 29-II-1896 el president de la societat La Economía de Sant Feliu de Guíxols (que tant malament havia d'acabar, segons Medir) convoca o invita a La Regeneradora per a assistir a una nova reunió per a parlar de la Llei del Timbre i "de la creación de un periódico quincenal denominado "La Cooperación". Aquest assumpte de la Llei del Timbre va portar, com és sabut, a (cfr. actes reunions 7-III-1896, 20-VIII-96, 27-VIII-96, 17-IX-96). Els representants de la cooperació de la comarca, reunits a Palamós, van acordar formalment "dar las gracias a los diputados y a demás hombres que se hubiesen interesado a favor de la causa de las Cooperativas respecto a la Ley del timbre y pedirles que hagan lo posible para alcanzarlo por la vía administrativa". Poc després el president de La Economía de Sant Feliu informava que les societats de Palafrugell s'havien lliurat de la multa "y que el señor conde Villar había logrado se modificase la ley del Timbre en sentido de que los artículos de los socios sólo hubiesen de ser expedidos con un timbre de 10 céntimos en vez de 5 pesetas, como se había de hacer hasta la fecha". També hauria rebut la societat llagosterenca lletra del Cmtde de Villar explicant

l'estat de les gestions. Se li adreçà aleshores una unal·letra agraint-li els treballs en favor de les cooperatives i àdhuc se li feu present d'un objecte de ^{d'ornament} suro fet pels mateixos socis de la Regeneradora.

Les cooperatives reunides a Palamós havien acordat el 14-X-1896 de participar al Congrés Cooperatiu de París. Poc després la societat llagosterenca que estem historiant es va subscriure a la revista ~~La Previsión~~ "El Previsor". La societat manifesta (18-II-97) estar d'acord d'anar cap a un congrés de cooperatives de Catalunya a celebrar a Barcelona, a fi d'arrelar el Cooperativisme. El congrés es faria concretament a Badalona, a la cooperativa La Bienhechora d'aquesta localitat. Hi va assistir en nom de l'entitat llagosterenca Vicenç Badias, juntament amb representants d'una vintena de societats cooperatives.

Suposem que la legislació que comina les cooperatives de consum o que els dona certs avantatges si estan ~~integrades~~ únicament per socis obrers devia ser fruit de les picabaralles que oposaven les cooperatives als interesos dels comenrciants detallistes de les viles on hi havia una cooperació notable. Esta Sociedad, atendiendo a lo dispuesto por la Ley, sólo admitirá por (sic) socio a los solicitantes que sean declarados obreros" (4-VI-1897). ~~La Regeneradora~~. A la reunió de cooperatives tinguda a Palamós va acordar-se també nomenar una comissió represntativa que anés a Hisenda per tal d'aconseguir que "en lugar de pagar el 6% sobre los beneficios que sea reducido a 2%". I això en base al fet que la orientació obrerista ^{i popular} de aquestes entitats és d'ara quedaria reforçada. A La ~~Regeneradora~~ s'eva cuaren consultes amb l'advocat Almeda per tal d'aplicar la resolució (27-VIII-97) de sols admetre socis obrers. El problema que se li planteja a la nostra societat és un de semàntic ("consultar a un Abogado puál es el sentido de la palabra obrero"). De moment, però, es paga a Hissenda el 6% (i els recàrrrecs!) sobre els beneficis (9-II-98).

El dia 21 d'octubre de 1898 es posa de manifest que aquesta societat té un sobrant de capital de socis de 1596,17 ptes "y los socios acuerdan que esta cantidad se translade a la cuenta de Inmuebles para amortizar más pronto esta cuenta".

El mateix Vicenç Badia, que abans ja havia representat a La Regeneradora, participà al Congrés regional Catalano-balear de cooperatives que es celebrà a Barcelona a finals de juny d'aquell any. Mentrestant, l'assumpte de la única admissió de socis "obriers" continuava cuejant (3-I-1900, actes). En aquesta mateixa reunió de la Junta Directiva va acordar-se no adherir-se ni nomenar representant a un "centro de relaciones comerciales" i així notificar-ho al director de "La Protectora" de Cassà de la Selva. Per aquelles dades, la Societat tapera "El Porvenir" havia demanat al president d'ingressar a la Societat. I en Assemblea General Extraordinària de socis de 20-I-1900 s'acordà l'admissió com a soci d'aquesta societat tapera. El 7-II-1900 ens assabentem que el nitxo propietat de la societat només pot servir per als mateixos socis i no per als seus parents...! Per aquelles dades els canvis que s'efectuen en el Reglament són mínims. El 23 de febrer de 1900 s'acordà de fer unes reformes en alguns articles del Reglament, concretament en ~~articles~~ el número 9 i 19. A aquest darrer se li adiciona una clàusula que preveu la multa de 25 cèntims de pesseta a cada soci que injustificadament no assisteixi a les convocatòries i que visqui dintre del casc de la població. Els socis que visquin extramurs i que siguin dones queden exclosos d'aquesta mesura. Pera tenir una idea de la participació diguem que, per exemple, el 22-XII-1900 a la reunió general ordinària de primera convocatòria, sota la presidència de Josep "Loveras, es va renovar la meitat de la Junta directiva, es va votar la Junta revisora de comptes i els Socis d'assistència i dependents. Doncs bé, no sembla haver passat de 24 el número de votants. No pas més d'un 10 per cent del número total de socis. Més endavant, però, l'assistència de socis va ser del doble o el triple. L'11-XI-1901 la Junta directiva acordà d'adherir-se a la Campanya de la "Cámara Agrícola del Ampurdán", referent a l'embotellament de taps de suro i no "amb altres matèries nocives a la salut", així com en allò referent a la supressió de l'òmpost de consums. El 23-XII-1901 s'acorda a proposta dels socis, amb alguna veu discrepant, de contribuir amb alguna quantitat (5 pessetes...) a les despeses de la Fira

Després d'una petita tempesta interna, deguda a diferència de parers respecte de l'honoradesa de la gestió del secretari, s'acorda de recaudar fons mitjançant i subscripció per a sostenir la gran vaga de Barcelona. S'havia rebut en aquest sentit una comunicació de la federació Metalúrgica de Barcelona. El motiu del sistema de subscripció era que " el relament no permet d'auxiliar-los amb fons d'aquesta societat". El 21-IV-1902 escriu el secretari d'actes: "Los dos delegados que nombró esta junta para que fueran a visitar al Director de la Sociedad Cooperativa de Cassà, referente a que les enterara de la marcha que sigue la Oficina de Relaciones Comerciales han manifestdo que dicha Sociedad no está adherida pero que hace algunas compras por mediación de dicho Centro y que les ha expuesto que todas las cooperativas procuraran hacer sus compras por mediación de la Oficina. De las compras que hace la Oficina por encargo de la Sociedad de Cassà, dicha sociedad no le paga ninguna comisión al dicho Centro".

A la general de 24-IV-1902 s'acorda d'enviar un representant al Congrés de la Cambra Regional de Societats Cooperatives de Catalunya dels dies 18-20 de maig del 1902; el secretari de l'entitat, M. Bruguera Sabater és la persona jutjada més idònia per a aquesta comesa. Aquest home devia ser una persona força influent i respectada al centre. A la reunió general extraordinària del dia 3-VI-1902 en reunió de segona convocatòria Bruguera informà dels treballs efectuats a l'abans referit Congrés de la Cooperació. Entre els temes que Bruguera reporta com a interessats i que s'hi tractaren desta ca el de Instrucció i Educació dels associats " para lo cual se propone en su escrito (es refereix a l'informe escrit presentat per Bruguera) una comisión para que se reforme el artículo 29 en forma de que se dedique un 30 % de los beneficios a dicho objeto (la creació d'una escola de la cooperativa) o en otra forma que se considere conveniente: asimismo hace reseña de la iniciativa de un almacen al por mayor y concluye la lectura de su escrito encareciendo la necesidad de que se estudien estos dos temas (ensenyament i magatzem) para llevarlos a la práctica". Aquestes propostes cauen bé a l'Assemblea i s'acorda votar un vot de gràcies al representant al passat congrés, el secretari de la Regeneradora, Bruguera.

Són, doncs, aprovades les propostes. I és anomena una comissió integrada per set socis, Rafael Poch, Vicenç Vilà, Rosend Camós, F. Malagelada, Josep Carbó, Marian Dalmau i Narcís Farran per a la redacció de l'article 29 que ha de fer possible el projecte d'escola. Aquesta mateixa comissió tirarà endavant una lletra de socis demanant la reforma del dit article. 198 socis la signaren, aquesta lletra. La petició que s'hi feia era la reforma en aquests termes d'aquell art. 29:

"Si del Balance cuatrimestral después de satisfechos los gastos de la Sociedad y los intereses de las cantidades que la misma haya tomado a crédito resultasen beneficios, se sacará de ellos un quince por ciento a mejorar las condiciones de la sociedad; y un treinta por ciento se dedicará a la educación e instrucción de sus asociados; y lo restante se distribuirá en la forma siguiente: Uno y medio por ciento del capital que cada uno tenga y lo restante en proporción del valor del consumo hecho durante el último ejercicio o sea desde el último balance. Si por el contrario resultasen pérdidas se descontarán de los mismos en igual proporción del capital y del consumo".

Aprovada aquesta reforma (10-IX-1902), la mateixa comissió que es feu càrrec de la nova redacció de l'article 29 es cuida ara d'un projecte de reglament de l'escola que es sotmetrà a la Junta general de socis. Els balanços quadrimestrals són de l'ordre d'aquest corresponent al 30 d'agost i llegit a la Junta general del 19-IX-1902: hi ha un remanent de 3.244,68 ptes, ~~despeses~~ d'abonar interessos: 438,80 ptes; descomptada aquesta quantitat, 3.132,27 ptes es repartiran a proporció del consum, quedant per al quadriestrem següent 112,41 ptes.

El dia 23-XII-1902 el Secretari va llegir el Reglament que la Comissió d'ensenyament havia ~~anteriorment~~ redactat per a utilitzar el 30 per cent de beneficis en l'ensenyament dels socis. El dia 16 de gener de 1903 s'acorda que les 2.347 ptes que resten després d'abonar l'interès del capital dels socis ~~REBAIXAR~~ el 30 % per a la instrucció dels socis, es reparteixin a proporció del consum, restant 24,12 ptes per al pròxim quadrimestre. A continuació es llegeixen les bases que han de regular el centre d'ensenyament. Com que després les reproduïm senceres ara només en fem un petit extracte. Es preveu que a més dels

beneficis, les quotes mensuals dels socis serveixin per a finançar l'escola en gestació. El centre serà per a ambdós sexes, sense distinció o discriminació política o religiosa, ja que no tindrà ni caràcter polític ni religiós. Els socis i els seus fills tenen dret a l'ensenyament que s'hi imparteixi, mitjançant el pagament d'una quota que dependrà del consum del soci i del nombre de fills que tingui assistents a l'escola. El soci que no tingui fills podrà matricular-hi una persona omm si fos ill seu. Els escolars hauran de ser de 5 anys per amunt i anar "aseados y limpiosa con blusa o americana". La general escollirà una Junta d'ensenyament, de la qual la meitat serà renovada cada any. La Junta procurarà la bona marxa del centre en l'aspecte pedagògic i tindrà cura de la relació amb els mestres. De fet aquestes bases va ser una mica modificades als mesos i anys següents, en part degudes a les mateixes orientacions dels mestres contractats. Finalment, en els estatuts de 1905 queda formulat així el reglament del Col.legi (pàgines 29 a 32):

Aprovades les bases, no sense algunes discrepàncies de fet que afirmava haver estat enganyats en signar la reforma pro-escola, es va triar una Junta d'escola president de la qual era en un principi Rigeloch i secretari Josep Carbó. El dia 6-II-1903 la Junta d'ensenyament va presentar el plànol dels locals que es destinarien a escola. I el 20-II-1903 en assemblea extraordinària eren llegides les condicions del mestre d'obres, les quals troben una acollida favorable. Així mateix, s'obre la matrícula de nens i de nenes. Els dos locals que es destinaran a escola importaran uns 3.025 ptes, "procurando para lo demás no tener que pedir a la Junta Directiva ninguna cantidad". La manera com la Junta Directiva i per tant la societat- ajudarà a la construcció de l'escola quedà, en certa manera, posposada a un assumpte intern pendent-com a via de auto finançament-: es tracta del problema posat per alguns socis que havien aportat una quantitat superior de capital a la fixada en el reglament. Es produïren, en efecte, certes discrepàncies, quant a la forma d'utilització d'aquests capitals. També hi hagué divergència entre la Junta Directiva i la Junta d'Ensenyament en fer-se les obres de l'escola, per queixar-se aquella de no haver estat consultada per la d'Ensenyament, la qual hauria actuat en la qüestió de les obres escolars a la lleugera sense haver demanat com era preceptiu l'autorització (10-VII-1903). Una setmana després va ser presentat a la Junta Directiva el professor de la Cooperativa Antoni Paltré. Ens assabentem també que aquest i un altre soci es desplaçen a Barcelona per fer una compra autoritzada de material escolar per valor de 1000 ptes. A indicació de Paltré els nens podran ingressar a l'escola des dels quatre anys. El 14 d'agost de 1903 la Junta d'Ensenyament presenta una sèrie de reformes a les bases de l'escola de la Cooperativa, tendents a incrementar l'aportació personal dels socis beneficiaris de l'escola. Jaleshores es presenten els primers problemes de personal de l'escola, ja que el comptador de la Cooperativa havia sol·licitat unes classes de teneduria de nens i d'adults que la Junta no li concedeix; decisió davant de la qual sembla haver recorregut l'esmentada persona. Per lligar caps es troben

la Junta directiva i la d'ensenyament(14-X-1903~~8~~). En la dita reunió es tracta el cas Joan Vergara, el comptador que postulava aquelles classes. La Junta d'escola diu, en toç de defensa, que l'horari i pla d'ensenyament es basa en el model de l'escola Vilaret de Cassà i, com a tal, ha estat presentat a l'~~Agrupament de~~ Institut de Girona. El cert és que a la Junta extraordinària del 20-X-1903 es va llegir una sol.licitud presentada per més de ^{deu} ~~set~~ socis on es demanava obrir una classe especial per a la nit, per a adults se suposa. No es pot dir, per tot això, que l'arrancada de l'escola es dugués a terme sense tensions.

Joan Vergara finalment es donà de baixa a la cooperati-
va. El 18-III-1903 es pren, així mateix, l'acord de separar-se de la Coopera-
tiva Central, per considerar que no és convenient a la societat de continuar
formant-ne part. El 26 de febrer de 1904 la Junta direc tiva acorda augmentar
fins a 250 ptes el seu del mestre. Aquest és el sou més alt que la cooperativa
oferirà a un dels seus mestres al llarg de la història de la seva escola.
Una de les activitats que el mestre propicia en aquells moments és la de
fer pràctiques reals de teneduria i comptabilitat "teniendo los datos de
las operaciones que se practicarían en la escuela". Aquesta activitat
la duïen a terme els alumnes més grans i es faria des del segon trimestre.
El 16 -IX-1904 el president de la Junta d'ensenyament, Vilà, expressa una
posició molt dura contra el mestre Paltré: la Junta d'ensenyament li ha de-
manat la dimissió!. Tres dies després, a la reunió general, es planteja
novament el conflicte, però el resultat de tot això és la confirmació de
Paltré com a mestre dels nois del centre, ja que 57 dels 58 presents creuen
els mots de la defensa de Paltré i s'oposen a la seva dimissió. Oautre dies
més tard, la Junta d'ensenyament en pes dimiteix. Una de les pràctiques escolars
naugurada per Paltré , però molt à la page per aquells anys i els següents
és la de les caixes d'estalvi escolars. La Junta directiva de la Coopera-
tiva n'aprova una, acordant que "pueden hacer los ingresos de 50 ptas y se
les abonará intereses en la forma que previene el artículo 20 del Regla-
mento". Molt oficial, com es pot veure, aquest acte de fer titul.lars els
alumnes.

Ja aleshores comencem a detectar els primers
crits d'alerta en el sentit que l'escola de la societat no sols no és
cap solució econòmica, cosa que cap soci havia mai esperat, sinó que a més
provoca més despeses que no pas guanys (Acta 24-V-1905). Un mes deprés la
Junta d'ensenyament notifica que " la recaudación de los dos colegios as-
cienée a 950 ptas en el trimestre y el pago de los profesores es de
~~mil doscientas sesenta~~ seiscientas sin contar los gastos extraordinarios
que puedan presentarse"

La solució que es proposa demostrarà ser una pèssima solució, però en aquells moments sembla la única viable: que cada mestre cobri les mensualitats dels alumnes "repartiendo al fin del cuatrimestre mitad cada uno los beneficios del 15 % que se destinan (segons les bases estatutàries) a dicho fin". D'entrada, però, ja la mestressa se'n queixa, ja que no té prou alumnat per a fer-se un sou. El mestre Paltré, per la seva part, sembla conformar-s'hi, sempre que la societat pagui el lloguer de la seva casa-habitació. Però més endavant també se'n queixarà (acta J.D., 24-VII-1907). Ara bé, com que aquest arreglament de la remuneració dels mestres, els autoritza a fer i cobrar hores extra, s'ha hagut de procedir a la confecció de noves bases (7-VII-1905). Recordem també que una altra despesa periòdica que ocasiona l'escola és tot el relacionat amb els exàmens públics. Els de Nadal del mateix any van generar una despesa de 150,75 ptes. La mesquinesa del planteig del tema educatiu per part de la Junta comença a ser tal que el 9-X-1908, la Junta directiva rebutja una petició del mestre Paltré en el sentit de comprar llibres per a les classes nocturnes "por cuanto esat as horas, digo clases, son extraordinarias" (A/X/1908)/.

El día 26-VII-1909, la Junta aprova un pla de reforma de les bases de l'escola presentat per la Junta d'ensenyament que estableix que: "Habiendo tenido algunas quejas por lo muy cara que resulta la instrucción y considerando que el presente Reglamento cierra las puertas del Colegio a muchos niños de familia menesterosa, esta Junta en cooperación de los profesores, ha proyectado:

1º Establecer tres categoría de 6, 8 y 10 ? respectivamente.

2º Aumentar la cuota en 2 ? por cada uno de los niños del socio que durante el cuatrimestre su consumo no llegue a 50 pts. y en un real el que, pasando de esta cantidad, no llegue a 100 pts.

3º Sólo se hará un descuento, que será de un 15 % al socio que tenga dos hijos del mismo sexo (dos niños o dos niñas) que concurren a la escuela.

4º Los niños, cuyos padres no sean socios, pagarán la cuota más un real, el que servirá para proveer las escuelas del material necesario.

Tomadas en consideración estas condiciones, se acuerda notificar a la expresada Junta de Enseñanza haga las gestiones necesarias para poner en práctica dichas condiciones como prueba, entendiéndose que si con el régimen de las mismas resultara la consumación (sic) de los socios en esta sociedad más escasa o bajara de lo acostumbrado, quedarán nulas las indicadas condiciones y volverán a regir las anteriores".

Però les quotes dels beneficiaris de l'escola no es pagaran amb normalitat en cap moment. El pagament continuarà essent irregular, tot i l'esforç de les Juntes d'ensenyament per liquidar els rebuts pendents de cobrament en vèncer cada trimestre, "y en el caso de que los interesados no lo satisfagan, se les rebajará de su capital, apreciándolo en un valor efectivo del 33 % del nominal", segons que es diu i s'aprova a la sessió general del dia 23-VIII-1911. En fi, en sessió de Junta directiva de 19-III-1912 s'acorda-com de rigor-que licitar Manuel Garanger i Carme Sabés, mestres de l'escola, per l'èxit dels resultats dels exàmens dels alumnes i es llegeix la invitació que la Junta Directiva del "Centre Fraternitat Republicana?" fa a la cooperativa per a assistir a la conferència que "el Sr. Durany y Bellera" darà en el citado centro el día 24 del actual, acordándose asistir a la misma en representación de la Sociedad el Sr. Baldomero Calvet".

Un gran salt a les actes de la Junta d'ensenyament: ens remontem a l'any 1924. El 29 de gener d'aquell any la Junta directiva refusa una petició de la Junta d'ensenyament en el sentit de subvenir a les necessitats del sempre indefens professorat. El 5-VIII-1924 se'ns notifica que la nova mestra de l'entitat, Rosa Gispert ha estat recomanada per Dalmau-Carlespla, cosa que en aquells moments no havia de ser pas poca garantia. El seu sou mensual serà de 200 ptes; ara bé, durant els primers mesos i fins que el nombre d'alumnes no s'ampliï i es regularitzi, la Junta pagarà la diferència entre la suma de les mensualitats i les 200 ptes concedides. També a les darreries de novembre d'aquell any comença Francesc Berga, J, oh sorpresa, el 1-XII-1925 se'ns anuncia que hi ha hagut "excés de percepció" per al mestre. Recordem que, en cas d'excés de percepció per mensualitats, s'havia acordat que es repartissin entre la societat i els mestres, cosa a la qual en aquesta ocasió s'accedeix. Però la situació econòmica de l'escola continua essent desastrosa. A l'acta del 2-VI-1927 queda constància que aquest punt va ser debatut: l'escola milloraria de tarannà econòmic si totes els socis amb ills en edat escolar els duessin a la mateixa. Així no passaria, com passa sovint, que el sou dels mestres no arribés a les dues centes estipulades. Al terme d'aquesta reunió de Junta directiva i Junta d'ensenyament s'acordà de fer una crida als esmentats pares perquè recapacitessin.

Ens enterem també de la visita del metge encarregat(sic) de la sanitat a les escoles, el qual ha trobat defectes en alguns taules escolars i el pati obstruït per la llenya. S'acorda desembarrassar-lo i també comprar mapes. Es evident que per aquests anys els assumptes escolars es pertenen com una càrrega i com una rutina, i no amb aquell evident entusiasme una mica irresponsable dels primers temps. Fins i tot es planteja-a proposta dels mestres!!!!- de pujar l'edat límit per entrar a l'escola fins als sis anys (recordem que el reglament inicial establí a partir dels 5 anys i que Paltré havia aconseguit rebaixar-la fins als 4 anys). En Junta general, però, 21-XI-1929, la proposta tan... anti-pedagògica, no prospera. I arribem a l'any 1930 amb els mateixos problemes miseriosos de finançament de l'escola i, sobretot, de pagament de personal, que l'any 1905: no s'ha prosperat en absolut. L'1-VIII-1930, ^{el soci} Joan Escapa, després d'interessar-se per la continuïtat del servei de repartició de la Cooperativa a les hores d'esmorzar, passa a parlar de l'escola:

"al mismo tiempo es de creer que propagando los ideales cooperatistas y haciendo ver a los trabajadores los beneficios que les reporta ingresando en la Cooperativa muchos de ellos se anotarían, por lo cual sería necesario una activa propaganda en conferencias. El año anterior, el día de la Fiesta de la Raza o del libro, se repartieron a los niños de las escuelas, incluso en las de la Cooperativa, unos folletos que no tenían otra finalidad que inculcarlos(sic) en la idea de la patria; yo propongo que este año se haga cada colegio su fiesta del libro, y en vez de regalarles libros patrióticos, se les regalen libros más instructivos".

El mateix soci, el "compañero Escapa", el dia 7-XI-1930, un actiu membre a nivell local i comarcal de la CNT, en sessió general, després de quixar-se de la pèssima elaboració del pa-queixa compartida pel president de la Cooperativa- es plany que "según nuestro reglamento

~~queixant-se que~~ "según nuestro reglamento los colegios de esta sociedad deben ser neutros, no ~~enseñándose~~ debiéndose enseñar ideas políticas ni religiosas, no obstante es bien sabido ^{de todos} que los niños y las niñas salen incluso en horas de clase para ir a la iglesia y esto no debomos consentirlo. El señor Presidente invita a la Junta de Enseñanza que tome nota de lo expuesto por el compañero Escapa. El compañero Presidente de la Junta de enseñanza toma la palabra y dice que ellos no han autorizado el ir a la Iglesia, si bien están enterados de que alguna vez se ha ido. Para lo cual y en vistas del estado de ilegalización en que está el Colegio, no han hecho presión en contra creyendo que de oponerse se tendría que cerrar las clases por falta de autorización para su funcionamiento, que están haciendo trabajos para la debida legalización y, una vez conseguidos, se podrá seguir sin ningún temor".

Però els dies de l'escola de la cooperativa estan comptats. El 7-IX-1931, a la sessió de la Junta directiva es refereix que a l'ajuntament se li ofereixen les mestresses oficials que necessita la població per a l'ensenyament gratuït i obligatori i "no contando el Ayuntamiento con locales para destinarlos a escuelas ha pensado que de común acuerdo con la Sociedad Cooperativa fomentar la enseñanza local partiendo del principio de obligatoria y gratuita, por lo cual ~~ellos~~ piden (els de l'Ajuntament) se les faciliten los locales que tiene la Sociedad para enseñanza oficial..."

En la sessió general del dia 17 de setembre aquesta petició de l'Ajuntament ^{expressada en dos oficis} fou discutida i aprovada. Els dits oficis demanaven (acta 17-IX-1931) "el nombramiento de dos individuos para formar parte de una Comisión Constitucional (consistorial?) para todo lo que se refiere a escuelas, a enseñanza local; y en el otro piden ~~asimismo~~ les sean facilitados los locales que esta Sociedad tiene para escuelas". Se'ls destinaria a escola municipal de nenes. "El Presidente-segueix explicant aquesta acta-de la Junta de Enseñanza expone la situación de los colegios en los que no se llega a recaudar en la actualidad el jornal de los mejores profesores y prevé una costosa situación para los colegios si el ayuntamiento monta escuelas gratuita

&Y&GRATUITAS&QUAL&ES&SU&DE&

y gratuitas cual es su deseo y propone a la general lo estudie y acuerde siendo su pensar que vale más ceder los locales en beneficio de la enseñanza local que mantener ~~los colegios~~ los colegios costándole a la sociedad muchas pesetas y finalmente teniendo que cerrar las clases, ésta es su opinión".

Finalment, com ja s'ha dit, i sense pràcticament torn a intervencions s'aprova la proposta de l'ajuntament, i són nomenats per a la Comissió consistorial d'ensenyament els socis Colom i Amat (Vicenç). Poc després (acta 22-I-1932) es procedeix a fer l'inventari del material del Col.legi i s'adreça un tel.legrama al ministre d'Instrucció Pública, participant-li l'abandó en què està l'ensenyament públic local respecte de les nenes. I ja gairebé no surt cap altra notícia referent a escoles als llibres de l'entitat, si no és per esmentar o domemar si ja s'ha efectuat el pagament de l'ajuntament pels locals arrendats o (2-III-1934) quan es tracta d'anar "a mitges" amb el nou arrendatari dels locals per l'adob d'una viga mestra del local-col.legi, etc.

Segons la resposta del secretari de l'entitat a la requesta de l'Ajuntament, el nombre de socis de l'entitat el 31-Viii-1903 és de 325.

Una sèrie d'interessos comuns-a part de l'òbvia convergència d'~~interessa~~ idees cooperativistes- fa que s'accentuï la interconnexió de cooperatives comarcals i fins com ja s'ha vist i es veurà nacionals catalanes. Concretament la Llei de Decans Municipal fa que l'any 1904 vàries d'elles vagin de consulta al despatx del governador civil de Girona(Acta de la Junta directiva del 5-X-1904). Les cooperatives de Palamós, Palafrugell, St Antoni de Calonge, St Feliu de Guixols (tres cooperatives) i Cassà de la Selva van manifestar a l'autoritat de l'Estat que la "venta de mercaderias por parte delas cooperativas no es tal 'venta' sino un repartimiento entre wlos socios", i que per tant no se'ls en hauria de privar. El governador, per la seva banda, els va adreçar derivadament cap a l'Institut de Reformas Sociales. Les esmentades cooperatives van acordar també que el cooperador Petit de Palafrugell escriuria al diputat J.M. Vallès i Ribot per tal d'aconseguir la fita desitjada: expedir els diumenges.

Cap a primers de 1908 es precipita la caiguda en desgràcia a la Cooperativa La Regeneradora d'un dels que n'havia estat un puntal: el secretari M. Bruguera. Ja en parlarem d'aquí a un moment. També per aquelles dates (acta sessió 21-II-1908) té lloc un gran debat sobre l'escola de la societat i el seu futur. S'havia demanat, per part d'un grup de socis, que no es destinés cap quantitat de beneficis a escoles, i per tant al fons destinat a sufragar el sou dels mestres, quan les quotes mensuals no arribaven al mínim estipulat. Aquesta proposta va ser rebutjada per 17 a 35. Així mateix no va prosperar una proposta tendent a rebaixar el sou de l'administrador, secretari, recaptador de la societat, flequers, etc: van prendre-hi part 56 votants: 23 es van manifestar per la rebaixa, mentres que 33 se'n van mostrar disconformes. Val a dir que, suposen per l'analfabetisme d'un bon percentatge de socis, la votació no es feia en papers escrits sinó a base de mongetes (no) i blat de moro (sí). En ambdós casos les mongetes van tenir les de guanyar.

Davant de ls pressumptes irregularitats en la gestió econòmica del centre de M. Bruguera i de M. Surias la societat va comanar una inspecció de llibres de comptabilitat i el consegüent dictamen. Se n'encarregaren F. de A. Marulla, Antoni Botet i Salvador Albert, aquest darrer sobretoto prou conegut. Trobats els citats socis culpables davant la Societat arran de l'informe presentat perls tres personantes, la General acordà suspendre d'empleu a Surias(29-IV-1908). Un mes més tard, un Jurat nomenat per tal d'aquilatar les responsabilitats i la pena a aplicar-los va declarar l'ex-secretari Miquel Bruguera obligat al pagament de 2.532,50 ptes, xifra prou respectable en aquells moments. Al mateix temps se'l declara "persona non grata". De fet, l'administració de la Cooperativa feia aigües des de feia temps ó calia cercar els responsables. Bruguera va recórrer als tribunals i la Regeneradora es va gastar molts diners en advocats. El jutjat de primera instància va recolzar la decisió de la societat, però l'Audiència Territorial va fallar contra ella (actes de les juntes generals de 29-I-1909 i 28-II-1909), i la va obligar a pagar 783,70 cànetims a Bruguera. La Societat ja se n'havia gastat més de mil només en despeses d'assessorament jurídic.

Amb problemes d'aquesta mena, de provisió de menuda, entrecolis casuístics de casa de caritat i una flameta d'esperança cooperatista van passar les setmanes a La Regeneradora. Arriben les fets de la Setmana Tràgica i gairebé si ens n'enterem (acta 31-VII-1909): "...la Junta tomando en consideración los perjuicios que sin duda se han de irrogar a esta Sociedad en virtud de los acontecimientos que se están desarrollando en esta comarca con motivo de la guerra de Marruecos, puesto que serían muchos los socios que tendrían necesidad de recurrir al fiado en estos establecimientos, y al objeto de evitar este perjuicio moral y físico, acuerda conceder bonos al fiado durante la semana próxima a todos los socios que tengan necesidad de ellos, hasta la cantidad de cinco pesetas, mediante compromiso de devolver o pagar la cantidad fiada durante el plazo de quince días".

Artur Vinardell ens ofereix una semblança de Salvador Albert al suplement literari de "El ~~Z~~utonomista/Girona, oct. ,1927. (pp. 13-15), secc. "Siluetes literàries". Vinardell diu conèixer-lo des de la seva llunyana època de director de "El Demócrata", a Girona, moment en què Albert li demanà acollida per a unh sentit article seu. Vinar-dell fa, acte seguit, una anàlisi encomiàstica de la figura literària i humana del polític de St Feliu de Guíxols:

molts centres culturals de Paris, axe de la vida intel·lectual del mon enter.

* * *

En Salvador Albert, com a pensador i crític, es a dir, com a publicista, ha escrit i publicat en català i castellà alguns treballs notabilíssims. "Involució", donat a la estampa fa molt temps, es ja fruit d'una mentalitat elevada; en ell va revelar-se com a observador científic-social de primer ordre, d'una lògica sorprenent, d'una filosofia que em podriam dir popular admirable. Alguns dels seus capítols, que encara recordem amb vera delectació, podriam enfrontarse amb lo millor que hem llegit a l'extranger dintre del seu genre.

Després va sorgir sobtadament en el camp de les lletres el seu grandios estudi sobre "Ibsen", escrit aquest en llengua castellana. La seva aparició va ésser un veritable aconteixement, que ha donat a son autor fama quasi universal. L'examen minucios i concienzós que fa del gran escriptor i de les seves obres, qual significació i finalitat esbrina i analitza de ma mestre, no s'havia encara fet a Europa d'una manera tant acabada. Sols es coneixien estudis parcials de crítica, molt incomplets i quasi tots tendenciosos i imperfectes, publicats a mesura que les obres dramàtiques d'aquell formidable autor eren representades en els diferents escenaris del món, molt sovint mal traduïdes o mal interpretades. En Salvador Albert ha sigut el primer autor — per no dir l'autor únic — que ha fet conèixer tota la transcendència social i literària del Teatre ibsenià, embolcallat, per la immensa majoria de sos detractors i fins de sos admiradors inconscients, en les boires d'un simbolisme inversemblable i incompreensible.

En nostres països llatins, pocs llibres s'han publicat d'aquesta importància, relacionats amb l'insigne dramaturg norueg, tant discutit i diferentment apreciat pels millors critics del mon. Nosaltres mateixos tinguérem l'honor de traduir i publicar en una important revista parisenca (*Revue des pays latins*) un de sos més interessants treballs sobre l'Ibsen, i recordem amb cert orgull la sensació que va produir sa lectura en

Passat algun temps, i quan encara repercutien els darrers ecos d'aquell merescut triomf, en Salvador Albert, més fort, si cap, i més enrobustit en aquesta mena de treballs de crítica trascendent literària, ens dona la sorpresa del seu nou llibre català "Amiel", amb el qual la seva reputació va quedar definitivament consolidada. En ell, la figura del gran escriptor i pensador ginebrí sobresurt d'una faiso admirable, magnificant-la com es de justícia. De totes les crítiques que s'han fet d'aquell insigne autor — Amiel —, potser la de l'Albert és la més exacta, la més concienzosa, la més completa. Tot es dit en aquest llibre, que hom llegeix amb fruició i amb recança de que s'acabi.

Amb pretext o a la ocasió de fer un estudi crític del "Diari íntim", obra postuma d'Amiel, en Salvador Albert ha conseguit quel seu llibre, tot el seu llibre, esdevingui un admirable panorama on apareix englobada i superiorment comentada tota la filosofia alemanya contemporània amb la qual Amiel, segons l'Albert, te tantes afinitats de sentiment i de contacte, malgrat els seus punts de vista espirituals, les seves personals tendències i doctrines, en contradicció sovint amb la manera de pensar i de créure dels seus contemporanis, sobre tot en matèria exegètica o purament religiosa. Aquesta excursió filosòfica a través de les diverses doctrines que imperaven en la època en que vivia el gran escriptor de Ginebra, es un veritable regal d'erudició clara, atractivola, sense digressions inútils ni enfarfeccs feixues, malgrat les innumorables notes que il·lustren l'atapaít volum.

En un llibre de dimensions tant curtes, difícilment es trobaria una suma de coneixements acumulats amb un art i una precisió tant remarcables. Vers el fi del llibre, ens parla molt sovint del pessimisme de Leopardi i de la mística resignació d'Amiel fins a la seva mort, que esdevingué sense agonía, car la seva vida entera ho fou: "una agonía trágica suauement bressada per un doléssim ensomni entre dos infinits, el Tot i el No-res".

L'Amiel de l'Albert ha estat per nosaltres, que l'ignoràvem, una veritable revelació, com ho fou també, ensemps que per il molts homes cultes,

(1) En tot cas, nosaltres confessem ignorarlo.

L'aparició del seu volum sobre *Ibsen*. Sense apriorismes de cap mena i examinat amb un criteri imparcial crític literari, aquest llibre capdalt és un dels més importants, per no dir el més important, que ha sigut estampat a Catalunya en lo que va de segle. Pot dir-se, sense exageració, que aquesta obra del Albert — *Uniel* — és un verdader manual crític de filosofia contemporània: Taine i Renan ajuntats, tot d'una pessa. En transcendència, a Catalunya — enc que dintre un ordre estrictament científic — sols pot compararse amb ell el gran llicèg Ramon Turro, gloria indiscutible de nostra terra.

Diguem, en resú, que en la història i en la antologia dels nostres pensadors catalans el nom de Salvador Albert deu haver de figurar — i figurarà sense dubte — en primera línia.

Parlem ara, si us plau, d'en Salvador Albert com a poeta. Sense més tardar a dir-ho, segons les nostres més íntims conviccions, cal dir que el més líric i subjectiu de tots els de Catalunya, ho i reconeixem la valua innegable d'alguns, són coneguts, que poden ésser considerats com a caps de brot de la nostra terra, tant fecunda en creadors de la *yuga científica*. És que, en efecte, les rimes de l'Albert i adhuc cada un dels seus versos estan marcats d'un sagell personalíssim, inconfundible. Els llegiréu dispersos i sense signatura, i de primer autuvi — tant per llur estructura com per la esveltesa i la sonoritat del ritme, tant per llur sentit d'íntimes emocions com per la elevació i delicadesa de llurs pensaments — endevinaríeu qu'èixos versos i eixes rimes son i no poden ésser de ningú més que de nostre gran poeta. Aixó és sa característica, i aixó és lo que avalora la seva producció literària, posantla al nivell de nostres millors poetes de la època contemporània, i a voltes sobrepassantlos.

Essent, doncs, l'Albert tant personal, tant *ell*, ens seria difícil compararlo amb altri. Del nostre temps, vull dir del començament d'aquest segle, nosaltres no sabem véure sino En Maragall que pugui posarse al costat com a poeta personalíssim. La *Vaca vega* i son *Cant espiritual* son dues joies seves per ningú superades (deixem apart mossen Cinto, que no pot entrar aquí en discussió). D'en Salvador Albert, moltes rimes son d'una originalitat i delicadesa infinites. L'Ausias Marc — i no creyem exagerar —, si ha-

gués viscut en els nostres temps, hauria probablement escrit els seus magnífics *strams*, tant plens de dolor i tant subjectius igualment, amb la mateixa essència espiritual del nostre poeta. En Paul Verlaine, a Fransa, ha escrit entre altres maravelles, aquell son *Cant de Tardor*, que ens recorda algunes de les millors poesies "tardorenques" del nostre Albert, qui ha descrit tantestes postes de sol plenes de suggestions i de tonalitats inimitables.

Entre llurs moltes qualitats intrínseques, se troba en les poesies de l'Albert un fons d'harmonia quasi mística, quasi pagana, panteística per lo menys, que ens commou i ens penetra com si císsem, en éxtasi voluptuós, una melodia de Bach o una sonata de Beethoven. — En veritat pot dir-se que en Salvador Albert es el poeta contemplatiu per excel·lència. La seva ànima s'expandeix en sos versos com un riu d'essencies puríssimes. Vénen a ésser com un eco llunyà de pretérites aficcions i un erit pregon de baixoses i pnyentes esperances. Els *Confins* i el *Mis Lullá* son eloquentíssims reveladors del estat d'esperit del poeta, i el conjunt d'eixes corpmelores poesies és ensemps un cant espiritual dedicat a la natura, en la que fa reflectir lo més viu dels seus íntims amors. És una mena de neo-romàntic en qui no reconeixem altre parentiu — com ja ho tenim insinuat — que la de Ausias Marc, el poeta de les visions interiors i de les emocions íntimes.

En les seves poesies — diem-ho encara — no es solament un líric de primera forsa i d'inspiració sempre fresca i afana, sino un pensador de gran estil, com quan diu, per exemple, en una admirable paradoxa:

"L'amor es el meu mal i el meu remei."

Si l'espai ens sobrés, voldríem transcriure aquí algunes de ses poesies per a probar la profunditat de pensament del nostre poeta i la hermosor sorprenent amb que sap envoltar les seves idees més delicades. Malgrat aixó, no vull deixar de ma el seu darrer recull sense copiar una de les més originals, exquisides i emocionants dels seus "*Confins*":

Un raig de sol ha entrat a l'hospital...
 Damunt d'un blanc coixí
 plora un malalt:
 un jove d'ulls de cel que hi era abí,
 que avui no hi és,
 ni tornarà mai més.

El raig de sol li feia companyia
cada tarda una estona, si podia...
L'un i l'altre eran blancs sobre el coixí
fent de dues tristos una alegria.

Ara el cerca d'un llit a l'altre llit
amb amorós neguit:
després, poc a poquet, s'en va tot trist:
ha escorcollat la cambra i no l'ha vist.

—Hi era ahir
i avui no hi es...
No tornarà mai més?

Basta la mostra, veritat? Diguem-ho en dues paraules: es un llibre (1) — el de l'Albert — eminentment comprensor i suggestiu, i sa lectura un veritable encantament: no és mai de més que ho repetim: tot ell es un breviarí d'amor i un cant a la natura. Després de llegir-lo, hom se sent impregnat de suaus perfums com si sortíssim d'un verger florit ple de jasmíns i roses, tot sadollat ensemps de santa poesia.

Aquesta es la nostra impressió sobre En Salvador Albert poeta, vist principalment a través del seu darrer recull, "Poesies" que acaba de donar a la estampa. És un aconteixement literari que mereix ésser senyalat amb pedra blanca en el florilegi esplendorós de la terra catalana.

(1) *Poesies* (1916-1925). — Llibreria Cataluaia, Plasa de Catalunya. 7.

Voldriam resumirnos. Ho intentarem.

D'en Salvador Albert podriam dir que, ademés d'un morfíssim professor, d'un crític de primer ordre, d'un eximí publicista i d'ua gran poeta, és tot un caràcter.

Davant la seva lluminosa carrera ho ha probat cent voltes. En totes ocasions ha fet conèixer prompte ses qualitats, perquè l'Albert no té res de modest, en el sentit estrictament vulgar de la paraula. És un home que te conciencia de la seva valua i, enc que exempt de vanitat — eixa passió dels petits i dels ridícols — sap fer-se escoltar, i fins imposarse quan li oscan o quan convé. Ho és solament — vanitós — per a aquells que, essent-ho realment — vanito-os — fan a tot moment ostentació d'ua falsa modestia, que no es més que llur hipòcrita disfressa.

Tot aixó és, en el parer nostre, en Salvador Albert. I aixó li diém avui, trobant-lo allà en la seva torre d'ivori de Sant Feliu de Guixols on l'hem vist darrerament rodejat dels seus deixebles, endinsat en els seus estudis. Homes com ell, tot d'ua pessa, com se sol dir a Fransa, no s'en compten gaires en el recó d'humanitat — patria nostra — on hem tornat a raure després de quaranta anys d'exili.

Vagin a ell el nostre salut i la nostra franca i sincera encaxada.

ARTUR VINARDELL ROIG
Sant Antoni de Calonge, Septembre de 1926.

Llevat d'una hipotètica al·lusió al clima d'inseguretat que es viu en certs llocs aquells dies (la poca seguretat de les portes de la cooperativa a les nòts, que podria fer factible el pillatge) no hi ha als llibres d'actes de la societat cap més referència a la protesta social i política que sonou la Catalunya d'aquells dies. De tot, aquesta impermeabilitat quan a la informació dels esdeveniments socials exteriors, per gresus que siguin, és una constant de les cròniques de la Regeneradora, i ni tan sols durant la guerra civil es modificarà, com veuren més endavant.

En tot cas no sembla pas que després de l'embalsada, el tarannà de la societat quedi alterat ni en bé ni en mal. En tot cas, el redreçament de la seva gestió passa per contínues reformes reglamentàries (acta 29-IV-1910). En aquesta ocasió el que està en discussió, és, entre altres punts, la importància de la moneda no social, és a dir la "moneda del gobierno" o sigui el que no són bones, en el pagament-cobrament de béns de consum; o bé, la manera d'efectuar ^{el repartiment de} l'excés de percepció. En aquest darrer punt la societat sembla tenir-hi com un punt flac narcíssista tot al llarg de la seva història. El 23-IX-1910 "se acuerda quedar enterada la Sociedad de una invitación del Somatén de este distrito al acto de bendición de ^{su} una Bandera, que deberá celebrarse el día 2 de octubre próximo".

Les accions conjuntes de vàries cocoperatives comarcals per a lluitar contra les mesures tributàries del govern d Madrid(acta reunió Junta Directiva del 12-XI-1910). Un mes després, la Junta de la Cooperativa de Llagostera agraeix al senador Frederic Rahola l'esforç per a evitar el perill que amenaça a les cooperatives pel projecte de l'impost fet pel Ministeri d'Hisenda". També agraeix les gestions de Josep Gelabert, president de l'Associació Catalana Autonomista de Sant Feliu de Guíxols.

Una de les persones que comença a sonar com a soci de l'entitat  s en aquests moments Camil L lirin s i Gafas, el qual és donat de baixa el 7-III-1911 pel fet d'anar-se'n al servei militar. Sis mesos després L lirin s,  s nomenat nou secretari de la cooperativa, càrrec que va tenir(?) fins a 1922(acta 9-V-1922) en què deixa el càrrec. El 31-X-1911, a la sessió corresponent que ens queda reflectida al Llibre d'Actes, "se da cuenta del comunicado dirigido por la Federación de Cooperativas de la Provincia, en el qual se considera que esta Sociedad deberia contribuir a la suscripción para sufragar los gastos ocasionados para la petición al Estado de la supresión de varios impuestos que pagan las sociedades cooperativas y destinar el remanente para un obsequio al diputado a cortes del distrito D. Salvador Albert como prueba del agradecimeinto por los trabajos realizados por este señor en favor de las cooperativas con la cantidad de 10 a 25 pesetas. Los reunidos acordaron contribuir a la citada suscripción con la cantidad de 15 pesetas".

El 5-III-1912 la Junta acorda proposar a la general l'ingrés a la Federació de Cooperatives de la província de Girona, pel fet de considera-le útil; iniciativa aprovada al dia següent per aquella. Dos anys més tard, concretament el 12 de maig de 1914, ~~la seg ent~~, la Junta directiva de l'entitat ressenyada s'adhereix a una petició al govern perquè "les cooperatives i Mutualitats puguin tenir farmàcia pròpia, regentada per llicenciats en Farmàcia". Signen la sol.licitud, a més de la nostra entitat, la Fraternidad Republicana Autonomista, la Sociedad Obrera Corcho-Taponera "El Porvenir", la Sociedad Protectora de la Caza en Tiempo Vagado, la societat El Progreso Alba n i la U ni n de Dependientes Barberos, totes elles llagosterenques. A assenyalar que les entitats patronals

que les entitats patronals no hi figuren, ni tampoc el Cassino Llagosterenc.

Al rapport de la reunió de la Junta Directiva de 7-II-1916 se'ns informla de la convocatòria feta per aquella per al cap de dos dies a totes les entitats de la vila en el saló-teatre del Cassino Llagosterenc i amb el següent ordre del dia:

"per a fer els treballs necessaris per a trobar una sol.lució a la greu crisi econòmica que experimenta el treball a aquesta població". La invitació es feia a les següents entitats locals:

Centro Fraternidad Republicana Autonomista

Cassino Llagosterenc

El Progreso Albañil

El Provenir, societat suro-tapera

Junta d'Ensenyament de La Regeneradora

Hermandad Fusión Sta María del Puig y Sta Ana.

Sociedad protectora de caza en tiempo vedado

Sociedad de Dependientes barberos

Hermandad de San Isidro

Hermandad de Sta Lucia

Hermandad de Ntra Sra del Roser

"L'Amich del Poble Ctalà

Gremio de fabricantes de la Industria Corcho-Taponera

I el 8-IX-1916, i sempre segons la mateixa font documental, la Junta Directiva de esta sociedad acordó protestar del gravament que el Ayuntamiento de su digna presidencia (la lletra anava adreçada al batlle) poryecta poner a los artículos de consumo de primera necesidad, tales como la leche y demás, por considerar de gran perjuicio para todos los consumidores en particular para la clase menesterosa, teniendo en cuenta la intensa crisis por que atraviesa esta villa"

Les alusions a la greu crisi de treball i els sotracs que provocava el conflicte armat europeu posen el dit a la llaga de la problemàtica social d'aquells moments i no pas només a la comarca de Llagostera com ja sap el lector. En aquest sentit la lletra al batlle constitucional de la vila ~~de~~ reproduïda a l'acta de la sessió del 16-VIII-1914 és clara: "Habiendo la mayoría de los almacenistas importadores de artículos de consumo aumentado los precios de los mismos sin motivo fundado al parecer y habiendo subido de precio los que tenían en existencia al presentarse el actual conflicto europeo, así como los de procedencia Nacional que, por patriotismo, no deberían aumentarse lo más mínimo, ya que es en extremo contraproducente que aumente el gasto y disminuya el trabajo, que de continuar por este camino agravará forzosamente el conflicto nacional de la subsistencia, sería en extremo laudable se pudiesen evitar males mayores a lo que todos debemos contribuir, es por lo que la Junta Directiva de esta Sociedad en sesión extraordinaria del día de hoy ha acordado protestar enérgicamente de tales abusos, esperando del recto proceder de V. procurará por todos los medios posibles evitar tales desmanes, así como trasladar nuestra protesta a la muy dignísimo e ilustrísima primera autoridad de la Provincia".

Per la seva banda aquest instrument de resistència treballadora que és la Regeneradora procurarà adaptar la seva estratègia cooperativista a les necessitats que origina la conjuntura de "gran crisi de treball" i proposa en diverses ocasions que l'excés de percepció a conseqüència del consum dels socis es repartexi íntegrament, "como viene haciéndose durante los críticos tiempos que atravesamos en moneda especial de la sociedad a fin de que su importe vuelva a quedar en la misma". A lo que dan conformitat los reunidos (acta Junta Geenal 23-V-1922).

Una setmana després, dos membres de la Junta informen haver estat a la reunió "provincial" de Cooperatives cel, celebrada a Girona el 25 de maig 1922, en la qual es va donar compte de les divergències existents entre les Cooperatives que integraven la Federació Regional. Es va ~~esperar~~ acordar esperar la solució de l'esmentat conflicte i a una nova reunió que es convocaria ja seria definida la actitud a prendre per part de les cooperatives "de esta provincia".

El 12-XII-1922 s'informa d'haver assistit a una altra reunió de la "provincial", en la qual es donà compte dels intents d'organitzar de nou la Federació Regional: "pero en vista de que las cooperativas de la provincia de Barcelona no van unidas es imposible mantener la Regional, por lo que se deja en suspenso entre tanto se pongan de acuerdo las de Barcelona".

Les cooperatives gironines s'interessaren així mateix per la nova llei del timbre, acordant consultar el president de la Federació Regional, Eladi Gardó, "el cual nos hizo un proyecto de reformas de estatutos mediante el cual las cooperativas quedaban exentas del impuesto del timbre y acogerse a la ley de casasa, el que, como guia de ensayo, habia modificado la cooperativa "La Ley" de San Antonio de Calonge, el que ha sido aprobado por el Sr. Gobernador, faltando sólo mandarlo a la Dirección General del Timbre para su conformidad, y una vez terminados estos requisitos, mandarian copias impresas a todas las cooperativas para su estudio".

En aquesta ocasió (12-XII-22), la meitat del comitè provincial de la Federació de Cooperatives havia de ser elegit. s'hi ~~abundia~~ també que les compres col·lectives (a les quals dissortadament no totes les cooperatives de la "provincial" ^{havién} han correspost) ^{havién} produït guanys. Per exemple, les compres de sabó ^{havién} donat unos 1.200 ptes de benefici a repartir entre les cooperatives que n'havién fet ús.

Pel que fa a La Regneradora, ^{havién} estat posat entre parèntesis els articles 7 i 13 del Reglament, per acord de la Junta General. Però, ara, ~~havia estat posat~~ "habiendo trabajo en la población actualmente, cesan las causas que motivaron su suspensión", va afirmar el president el dia 25-VI-1923. En el debat, Jon Albó preguntà a la Junta "si es ~~la~~ beneficiosa la sociedad, ya que, al hacer cumplir dichos articulos, puede haber algunos socios que no cuenten con elementos para imponer los dos reales semanales y tendrán que separarse, lo que producirá una baja en los socios, por lo tanto en el consumo". Al soci Josep Seda, per la seva banda, el capital mínim reglamentari de dues centes pessetes li sembla excessiu i opina que s'hauria de rebaixar a 100 pessetes. El debat continua el dia 2-VII-1924. El soci Francesc Albà opinava que s'havién d'imposar quotes obligatòries, ja que

"los obreros no pueden imponerlas, ya que estamos en peores tiempos que los de la guerra y no se gana lo necesario para la manutención".
 Finalment, i a proposta de Camil Esteba, la general aprova que la obligació dels socis d'imposar no desapareixi, ja que es reglamentària, però que els que hagin imposat algun capital i el necessitin, el podran retirar al 75 % en lloc de al 30 % com s'estava fent fins al moment. Mentrestant, la relació amb les altres cooperatives comarcals, de què hem parlat més amunt, no es perd. També es manté contacte amb d'altres de més lluny. Per l'agost de 1925, s'acusa recepció de tres exemplars del periòdic "Cultura Cooperativista" de la Cooperativa La Dignitat de Barcelona.

El repartiment de beneficis permet un cert joc en funció de les necessitats dels socis. Així a darreries de gener de 1926 s'acorda, a proposta del soci Esteba, repartir el 4% del consum a tall d'excés de percepció, i no el 2,73 % com resultava només mirant els beneficis del darrer exercici. Recordem que la General havia decidit en certa ocasió aplicar amb més severitat la norma d'imposició de multes als socis que no assistissin a les convocàries. En la Junta del 1-X-1926 es passa llista de socis, com cada vegada que s'esdevenia una general. En saltaven uns quaranta. S'acordà que la Junta estudiés les sancions reglamentàries a imposar.

~~Acta de la Junta General de 1926~~

La Cooperativa Ilagosterenca havia assistit els dies 8 i 9 de setembre de 1929 (amb un representant, Lluís Viola) al congrés català (?) ~~de les cooperatives de Catalunya~~. Aquest Ll. Viola devia fer de representant semi-oficial, ja que tané el veïen a la reunió de cooperatives de St Feliu del 12-II-1930, on s'acorda fer gestions a Girona per a sol.lucionar " l'expedient obert a diverses cooperatives de la província" "sobre el pago de utilidades de la dependencia de ellas". Es prediu una sortida favorable. El 2-XII-1930 s'anuncia que es cursaran invitacions a les entitats locals per a una conferència que ha estat organitzada sobre cooperativisme.

A l'acta de la secció del 8 de març s'anuncia que s'ha acordat amb alguns comerciants de carn i de cabó que es podran efectuar compres(per part dels cooperativistes) als seus locals amb "moneda social". Aquests comerciants l'acceptaran i es comprometen a entregar a la Societat un tant per cent que no es pot fixar, però que serà el mateix que la Societat reparteixi als seus associats pel consum que efectuin. Aquesta mena de practica comercial "associada" no podia prosperar. A l'acta del 20-V-1931, "El Presidente (de la Cooperativa) manifiesta que el carnicero Ramón (Santamaría) que venia aceptando moneda social, los demás carniceros le han amenazado con bajarle ~~el precio~~ la carne y hacerle una competencia en precio para que no pueda vender, si continua aceptando dicha moneda, por lo que él no puede continuar aceptándola".

A la reunió de la Junta de la Federació de Cooperatives a St Feliu de Guixols hi assistí B. Codolà i el secretari. Es parlà de la compra en comú de les cooperatives federades. Feia temps que es demanava, també, una llei que "amparés els principis cooperativistes". Acta sessió 17-XII-1931: (diu el secretari) "desde mucho tiempo las cooperativas venian pidiendo al Gobierno una ley que amparase los principios cooperativistas y regulase sus derechos y deberes señalando las verdaderas Cooperativas con las que sólo tienen de ello el nombre., definiéndolas y señalándoles la tributación, ya que ahora están a merced de los empleados de Hacienda, sancionándolas según la interpretación que ellos ~~hacen~~ dan a las leyes que no fueron editadas (sic) para ellas. Y para terminar estos abusos el ministro de Trabajo nos ha dado esta Ley, en la cual las Cooperativas podrán regirse debiendo ellas amoldar sus estatutos de conformidad con lo que la ley señala (para lo cual) esta Junta espera se nombrará una comisión encargada de ello, junto con ella misma". Els nomenats foren: Francesc Barnés, Lluís Roura, Joan Escapa, Joaquim Balmanya, Climent Casanovas i Vicenç Amat. Realment són tots cooperativistes de pes. Algun d'ells, com Joan Escapa o el mateix secretari Amat intervenen sovint en els debats.

El 26 del VIII de 1932 es rep una lletra de la cooperativa La Equitativa invitant la Regeneradora a nomenar un delegat "para dirigirse los poderes para proteger nuestra industria".